નવી નોવેલ.

ખ્યાલી જોડા

યાને

વાહામકા પુતલા.

રચી. છપાવી પ્રસિદ્ધ કર્તા.

Munshi Mohamed Ayub Doctor

Yousuf Dinapoori.

Bombay No. 9

હિ. સ. ૧૩૩૨ ઈ. સ. ૧૯૧૪

પહેલી બાર. પ્રત ૨૦૦૦

Printed by Motilal Ganpatram in

The Manhar Printing Press,

Ahmedabad.

Price 8 Annas.

કિંમત ૦-૮-૦ આઠ આના.

જાહેર ખબર.

લીસ્ટ મગાવનારે તથા જવાબ મંગાવનારે અરધા આનાની ટીકીટ મોકલવાથી લીસ્ટ મોકલવામાં તથા જવાબ આપવામા આવશે.

સર્વે મુસલમાન ભાઇઓને ખબર આપવામા આવે છે કે નીચે લખેલી ચોપડીઓ અમારે ત્યાથી રોકડી કીંમતે મળશે.

૩-૦-૦ દાસ્તાને તીલસ્મે હોસરબા
૦-૮-૦ અલફ લેલા ચી મે ૨૪ રૂપક ચાર
૦-૪-૦ ચાર દરવેસ
૧-૦-૦ દાસ્તાન અમીર હમઝાન
૦-૧૨-૦ હાતમતાઇ ચીત્ર
૦-૪-૦ ફસાને અજાયબ
૦-૪-૦ મલેકમહમ- ગેતીઅફરોઝ
૦-૩-૦ રોશનમીયાં સોદાગર વ સમસુ દહા
૦-૬-૦ જગનામા મહમદહનીફ
૦-૮-૦ જગનામા ઇમામ હુસેન
૦-૪-૦ ઝવાહરૂ હિંદી
૦-૫-૦ હીદીઆતુલ મુસલેમીન
૦-૩-૦ સુબોકા સીતારા
૧-૮-૦ મોરમની તવારીખ
૦-૪-૦ જગનામા હજરતઅલીકા
૦-૩-૦ મજમુએ મધહયાત
૦-૩-૦ તરકીબુસલાત
૦-૩-૦ મજમુએ નજમુઝીઆ
૦-૨-૦ શાહજા શાહપરી
૦-૨-૦ કી હાજી મગલોરીકા
૦-૧-૦ સીકંદર ઝુલકરેન એનકા
૦-૨-૦ જૈતુન મોહમદ હનીફ
૦-૨-૦ તમીમઅનસારીકા કીસા
૦-૨-૦ મદેનખી યાને બાગે રસુલ

૦-૧-૦ ફહલીમા ઓર હજરત બીલાલ
૧-૦-૦ રીવાયતફાતમા સુગરા
૦-૨-૦ મહમદહનીફ અને સફેદદેવ
૦-૧-૦ ઇરસાગોહરવઅબુગુલાબકા
૦-૧-૦ કીસા સાહેઝકુમકા
૦-૧-૬ નુરનામાહજરત બીલાલકા
૦-૧-૦ દુવાએ ગંજુલ અરસ
૦-૧-૦ કસપુલ ખુલામા
૦-૧-૦ સાહેરમ
૦-૧-૦ કી. સાહેયમન
૦-૧-૦ હુજતુલ ઇસલામ
૦-૧-૦ સખાવતનામા
૦-૧-૦ નાજની પરાન
૦-૧-૦ મજમુએ જોગીનામા
૦-૦-૬ વફાતનામાબીબીફાતમાકા
૦-૧-૦ કીસ્મા મીરાબખિયદઅલી
૦-૦-૬ સાદીનામા ફાતમાઝેહરાત
૦-૧-૦ મજમુએ મુનાજાત
૦-૧-૬ સકરાતનામા
૦-૦-૬ તબોલનકા કીસા
૦-૧-૦ કી. સીપાઇજાદા
૦-૧-૦ કી. સોદાગર બચ્ચાં
૦-૧-૦ કી. લેલીમજનું
૦-૧-૦ કી. સુવાબીલીકા
૦-૧-૦ કી કાલી વ ગોરીકા
૦-૧-૦ કી. છબીલી ભટીઆરી

વહમકા પુતલા ?

અચ્છા તો હૈ કે ચાર ઘડી દીલ્લગી રહે.

હમારા કીસ્સા સનએરવાં, માહે હાલ, આજકી તારીખસે શુરૂ હોતા હે, વક્તમેં હમેં ખુદ શક હૈ વરના ઝરૂર અરઝ કરતે, અલબત્તાં યે માલુમ હે કે સુરજ નીકલ રહા હે, ઓર હમ નાશતા કર ચુકે હેં. તકદીરમેં હોગા તો દો પહેરકા ખાનાંભી ખા લેઇંગે અચ્છા અલ્લા જીયાદા દે બીસમીલ્લા કીજીએ.

હમે ઓર હમ.રે નાજરીનકો ઇસ ઇબતેદાઈ જમાનેસે હાલાન્કે કોઈ ફાએદા નહીં હૈ, મગર ઇસ ખ્યાલસે કે વો નાવેલ નવીસોકાં જરગા (લેખામણા લાએક મોઅર્રખોંકી નકલ ઓર મનઘડત કીસ્સોંકો જીનમેં તારીખી વાકેઆતકા જીકર તક નહીં) જબરદસ્તી તારીખી બનાનેકી કોશીશ કર રહા હૈ, હમેં બીરાદ-રીસે ખારીજ ન કરદે ઇસલીયે હમભી ઇસી પહલુસે શુરૂ કરને પર મજબુર હુવે,

ખુદાકી કસમ જો મજા નોકરીમેં હૈ ન વો ભૈરવીકી અ-લાપમેં, ન તબલેકી થાપમે, મગર શરત યે હૈ કે બેવકુફકી હો, બરસોં તાંતપર બાલ ઘીસા કીયે તોભી બીવીકે નજદીક મીયાં નીખટુહી રહે, મુદ્દતોં ભુકે આટા બીલાયા ફીરભી " ધકતાન " " ધકતાન " કે આવાજે કસે ગએ, રહી ગુજર ઓકાત. વો " ખુદા, હજુરકો સલામત રખે કૈદમપર " મગર કુછહી કયું ન હો. પુરાતની મીરાસ કયુંકર છુટ સકતી હે. કીસીકી ફરમાંબરદારી કી તો ઉસતાદીકો બટ્ટા લગા, ખીદમતગારી કી તો બાપદાદાકા નામ ડુબો દીયા. જાન જાએ મગર આન ન જાએ. એ સુબહાનલ્લા સદકે ઇસ આન કે અબ હમભી તો દેખે હમેં કોન બીરાદરીસે

ખારીજ કરતા હૈ. રન્ડીયોંકી નોકરીકે મુકાબલેમેં તો મીરજા ફહીમુદ્દીનકી ખીદમતગારી ભી એક સરદારી હૈ ન સુબ શામકી તાલીમ, ન આને જાનેવાલોંકી તાજીમ, ન મુજરા ન સલામ. ફકત અપને કામસે કામ, હમારે મીરજા સાહેબ હૈ તકદીરકે અચ્છે, બુઢાપેમેં નીકાહે સાનકી સુઝી તો બીવીભી એક એસા મીલ ગઇ, અબ વો આતી હોંગી તો મુઝે ફરનીચરકે સાથ અપનીભી સફાઇ કરકે નોક પંજેસે દુરસ્ત હોના ચાહીયે.

મજકુરએ બાલા બાતે મીયાં અલ્લાદીયે દીલાહી દીલમેં કહતે ઓર ગુજરાતા ઓર મૌજુદા હાલતપર રાએ કાએમ કરતે જાતે હૈં, મગર આઇનાવાલી મેજપર દસ્તે શફકત બારબાર ફીર રહા હૈ ઓર આઇનેમેં અપની સુરત યા યું કહો કે ખુદાકી કુદરત બારબાર દેખી જા રહી હૈ.

મીરજા ફહીમુદ્દીન (હમારે નાવલકે હીરૂ) એક ગુનામબ્બીલ શખસ હૈં, મગર યે માશોહદવલત આપકે ઇલ્મયા કુવ્વતે બાજુકા સમ્રા નહી હૈ, બલ્કે વાલેદૈનકે દુન્યાસે ઉઠ જાનેકી બરકત હૈ.

લોગ કહતે હૈ કે દવલતકે સાથ આપકો એક ઓરશૈ ભીતર કેમેં મિલી હૈ વો ક્યા ? વો યે કે દહે ઓતદાલમેં રહે તો અકલનામ હો, વરના ઉસકી દારૂ લુકમાનકે પાસભી નહી, હાલાન કે મીરજા સાહેબ મઆશકે જરી એ કુછ પૈદા કરના નહીં જાનતે હૈ. લૈકીન ખોના ભી યાદ નહીં હૈ. ખાહ ઇસે આપ બખીલી સમઝે યા કીફાયત શઆરી.

થોડે અરસેસે મીયાં અલ્લાદીયે સારંગી તારંગી છોડકર તબ્લા વબ્લા તોડ કર મીરજા સાહેબકી ખીદમતગારીમેં હૈં, હાલાન કે ખાંસાહેબ આજકલ મેહનત-મજદુરીસે પેટ ભરતે હૈં, મગર નશવો નુમા તો ઉન્હી લોગોંમે પાઇ હૈ જીન્કી રગોંમેં ખુશામદી ખુનકા દવરાન હોતા હૈ તો ફીર “ બજા હૈ ” “ દુરુસ્ત હૈ ” “ ઇસમેં ક્યા શક હૈ? ” “ હુજુર સચ ફરમાતે હૈ ” કે ઢેર ક્યું ન લગ જાએ, ઓર ઇસ રોજ મરરા મીરજા સાહેબકો અપને અકલમન્દ હોનેમે ક્યુંકર શુબહા રહે.

જીસ વકત નઈ યા પુરાની દુલ્હન્કી ખૈરમકદમકે લીયે અ-લ્લાદીયા કમરેકા સામાન સાફ કરકે કરીનેસે રખ રહાથા ઉસ વકત મીરજા સાહેબકે એક લંગોટીયા યાર મીરસાહેબ આએ ઓર આતેહી બડી બેતકલ્લુફીસે એક આરામ કુરસીપર બૈઠ ગએ, મીરસાહેબકા તરજે મોઆશેરત કાબીલે લેહાજ હૈં, આપકે અ-કીદેમેં પરાએ સુલે તહેવાર કરના સવાબ હૈં. હજરતકે ખાનદાનકા ખાતમાભી આપકી જાત પરહી મુનહસર હૈ, ક્યું કે શુરૂસે ઉસ રાહ ચલનાહી પસન્દ નહી કીયા જીસમે બાલ–બચ્ચોંકી લથેડ પીછે લગે, માશાઅલ્લા હૈ તો પીરે નાબાલીગ મગર ખી-જાબ બગૈર નહીં ગુજર સકતી, ક્યું કે યે એક જીન્દા દીલીકા સુબુત હૈ;

મીરસાહેબ—ક્યું મીયાં અલ્લાદીએ ! મીરજા સાહેબ કહાં ગએ હૈ ?

અલ્લાદીયા—જી હુજુર જાનેકી તૈયારી કર રહે હૈં.

મીરસાહેબ—કહાં ?

અલ્લાદીયા—(દીલમેં) મુલકે અદમકો (જાહેર) ઇસટેશન.

મીરસાહેબ—ક્યું ?

અલ્લાદીયા—આપકો મઆલુમ નહી ? મીરજા સાહેબ ને શાદી કી હૈ. શાદી ઓર વોભી એક જવાન ઓરત મગર બેવાકે સાથ.

મીરસાહેબ—લાહોલવલા કુવત ! કીસ ઉમરમેં સરપર શૈતાન ચઢા હૈ !

અલ્લાદીયા—સુન તે હૈં કે બીવી ભી નઇ રોશનીકી અં-ગરેજી તાલીમ યાફતા આજાદી પસન્દ ગાનેકી મુશતાક પરદેકી કૈદસે આજાદ સબપર તુરરા યે કે શીશેકે જીન ઓર લાલ પરીકે સીવા હમ તુમકો મું તક ન લગાએં.

મીરસાહેબ—હાં હાં, તો યું ક્યું ન કહો, ઇસી વાસતે તુમને ભી આજ દો પૈસે ગુલાબ ગનધીકી નજર કીયે હૈં.

અલ્લાદીયા—હુઝુર તો ખુદ દાના હૈ.

મીરસાહેબ—ભલા, વો હૈ કહાંકી રહનેવાલી

અલ્લાદીયા—હાતરસકી.

મીરસાહેબ—લડકી કીસકી હે ?

અલ્લાદીયા—અજી લડકી કીસકી, લડકી કભી ઉસકે બાપકે ભી હુઈ હૈ, યે પુછીયે કે જોરૂ કીસકી હે ? પહેલે શૌહરકો શહરે ખમોંશાંમેં ભેજા હૈ તાકે હમારે મીરજા સાહેબકે લીએ મકાન તજવીજ કરેં.

મીરસાહેબ—મગર યે નીકાહ કીયા કબ ? કબ હાતરસ ગએ ? કબ બીવીકો લાએ ?

અલ્લાદીયા—બીવી અભી કહાં આઈ હે ? એક ખત આયા થા વોહી મીરજા સાહેબકે સાદેકા બૈઆના થા, રાતોં રાત વહાં ગએ ઓર શરબતકે પીયાલેસે કલેજા ઠન્ડા કરકે સુબેહી ચલે આએ. ફુજીહતેકે બાફને ઈતની ઈજાજત નહી દી કે ચાર રોજ ઠેરે ઓર ઉસકે સામાનકા ઠીકાને લગાકર બીવીકો સાથ લેતે ચલે, અકલ ઓર દીમાગમેં ઇસ કદર ઉન્સીયત તો બડી હુઇ હૈ, નહીકે હદ વકતકા સાથ દે, વો ચલદી તો યેભી ચલ દીયે, રહીં બેચારી બીવી, વો તબ નહી તો આજ જરૂર આધમ કીંગી, કયું કે સરકાર ઉનકો લેનેકે લીગે યા ઇસ્તેકબાલકો ઇસટેશન જા રહે હે.

મીરસાહેબ- કયા વો ખુદ કહતેથે કે ફુજીહતેકે સબબ સાથ નહીં લાયા.

અલ્લાદીયા—જી નહી, અઇસી બાત વો કયુ કહને લગે થે, યેતો ઉન્કી આદત ઓર મેરી મીજાજદાની કહલવાતી હૈ, ઉનકા બયાન તો યે હે કે અગર મૈં ઈસકદર જલદ વાપસ ન આતા તો મરી જોકી કોન ખબર લેતા, મતલબમે નુસખે લીખકર કોન દેતા ?

મીરજા સાહેબ પઢે લીખે તો વાજબી હે મગર આ બાઈ પેશા હોનેકી વઝેસે મહલ્લેવાલે ઓર ઉન્કે કમીશન એજન્ટ

(હલાલ) ઔર મુફતખોરે મરીજ ઉન્કો ગનીમત જાનતે હૈ.

મીરસાહેબ—હાં, યેતો બતાઓ મીરજા સાહેબકી હીકમતકા બજાર તો ગરમ રહતા હૈના?

અલ્લાહદીયા—ગરમ કયું ન રહે? જો મરીજ દવા ખાતા હૈ નહાયત આસાનીસે ઠન્ડા હો જાતા હૈ..........કબ્રસ્તાનકે ....ગોરકન્કી દોઆ કુછ એસી વસી થોડીહી હૈ ઉસકા હલફી યા બયાન હૈ કે ખુદા હુકીમ ફરીદુદ્દીનકા ભલા કરે કે હમારી રોજીકો રોજાના તરક્કી હો રહી હૈ.

ઈધર યે ગપશપ ઉડા કી ઉધર મીરજા સાહેબ સજકર તૈયાર હો ગએ ઔર અલ્લાદીયેકો આવાજ દી.

મીરજાજી—અલ્લાદીયે, અલ્લાદીયે, કહાં મર ગયા?

અલ્લાદીયેકો ફીત્રતન ટાલબાલકા શોક થા જવાબ ન દીયા તો મીરજા સાહેબ ખુદ આધમકે, મીજાજમેં તહમ્મુલ તો થાહી નહીં ઔર હોભી કહાંસે, ક્યું કે યે ઈલમવાલોંકા હીસ્સા હૈ ફીર આજ નઈ દુલહનકો ત્રેન સ્ટેશનપર જાના ડેરા, રેલકે આનેકા વકત અભી કરીબ હૈ ઈન રાગ વરહાલસે મીરસાહેબ ભી નજર ન આએ; આંખે બન્દ કરકે અલ્લાદીયેપર ગાલીયોંકી બૌછાડ કરદી.

મીરજાજી—નાલાયક, પાજી, હરામખોર, કામ ચોર, જરાસે કામમેં ઈતની દેર? પડા તમામ ઝમેલા મુઝે અપને હાથસે કરના પડા, ન અંગરખેકી આસતીને ચુની, ન કમરબન્દમેં પજામા ડાલા, કલે મરહમકા નુસખા કલસે આયા હુવા પડા હૈ, ન વો ગોલીકી ખાંસી બનાઈ, નહી લાસકા નુકામ, બસ અપને બન સંવરનેસે કામ (ઘડી દેખકર) ઓહોહોહો સવાગયારા બજ ગએ. અચ્છા મેં જાતા હું. કોઈ બીમાર યા તીમારદાર આએ તો " અભી આતે હૈં " કહકર ભીડાના.

યેહી દાયત કરકે મીરજા સાહેબ જરૂર ચલ દેતે મગર ક્યા કરે મીરસાહેબને આહીસ્તાસે દામન પકડ લીયા. આપ સમઝે કુરસીમેં ઉલઝ ગયા. અલ્લાદીયેકી તકદીરમેં એક ગાલી

ઓર લીખીથી વસુલ હુઈ, અબ ન તો મીરજા સાહેબ ચાહતે હૈં કે મીરસાહેબ નજરહી ન આએ. ન મીરસાહેબ ખટમલ હૈં કે છુપ જાએં. દોનો કહકહાલ ગાકર મીલે ઓર બડે તપાકસે મીલે.

મીરજાજી—આખ્ખા આપ હૈં ખુશ હુવા. આપ તશરીફ લાએં, દોસ્ત આજ હમારે હાં હાદસેભી જીયાદા ખુશીકા દીન હૈં.

અલ્લાહીયા—(દીલહીં દીલમેં) તો કભી મોહરમસે જીયાદા માતમકી રાતભી જરૂર આએગી.

મીરજાજી—આપકે ગુલામને નીકાહે સાની કીયા હૈં મગર સચ કહના, મેરી કતા વજાસે દુલાપન જાહીર હે યા નહી ? ભઈ તુમે મેરી કસમ મુ દેખી ન કહના, હાં (અલ્લાહીયેસે) ક્યું બે બદતમીજ ! કીસીકી પરાયવેટ બાતેં સુનનેકી કોશીશ કરતા હે ? જા ચલાજા યહાંસે દવાખાનેમે.

અલ્લાહીયા—(જાતે જાતે દીલમે) શાબાશ બેટા પુરાને દેગચે પર દોહરી કલઈ કરકે ઇતરા ગએ (ગયા)

મીરજાજી—ખુદાકી કસમ કયા તારીફ કરૂં ? ઓરત કાહેકો ", પરી હૈ.

મીરસાહેબ—તો જનાબ ! ખુદાકી જમાનત જાને દીજીએ ઓર હજરત સુ માનકી કસમ ખાઇયે.

મીરજા—નાજાં હુએ નાજાં, બેવગી તો કયા એસે હજાર દાગભી ઉસકી જાતમેં હોં તોભી અકેલા હુસ્નહી સબકો છુપાનેકે લીયે કાફી ".

મીરસાહેબ—પંહલે શાહુરકા કયા નામ હે ?

મીરજા—હાશમખાન હાતરસી (કુછ સોચકર) હાં મગર ઇસ નીકાહકો કબુલ કરનેમે મુઝે હજારહા ખીયાલ પૈદા હુવે ઓર મીટ ગએ, યહાં તક કે જાનભી મોઅરરિજ ખતરેમેં નજર આઇ.

મીરસાહેબ—તો હજરત એસે મોહલીક મોઆમીલેપર

કૂનત ક્યું ન લેજી ? કયા ઔરત ખુની હૈ યા ઓર કોઈ સબબ હૈ ?

મીરજા—અજી તોબા તોબા કરો; યે બાત નહીં, મગર હુવા ક્યા કે જીસ રોજ નીકાહકે લીયે હાતરસ જાનેવાલા થા, ઉસ રોજ મુઝે એક ગુમનામ ખત મીલા, ખુદા માલુમ કીસને લીખા થા, યે દેખો.

મીર સાહેબ—દેખે.

(મજમુને ખત.)

અપની જાનકે દુશમન કરીમ ફકીમુદીન અગર અપની જીન્દગી મન્જુર હૈ તો નાજાસે હરગીજ નીકાહ ન કરના. તુને જો પૈગામ મન્જુર કીયા તો ઉસ્સે માલુમ હોતા હૈ કે તુભી નાજાકે મુતાવફ્ફીં શાહદકા પરો હવા ચાહતા હૈ, અગર જાન અજીજ હૈ તો ઈસ ઈરાદેસે બાજ આ વરના ઈસકે બરખીલાફ । તો બીસમીલ્લા. રાકીમ એક તેરા બેરખ્વા)

મીરજા—દેખા જનાબ! ખુદાકા શુકર હૈ કે આપ શાદીકી ઈલ્લતસે બરી હૈ, વરના મેરી તરેહ શકન્જેમે આ જાતે, અબ ફરમાઈયે, એક તરફ એંગી પારીવશ નાજની, દુસરી જાનેબ જાનકા ખોફ, કયા કીજીયે કયા ન કીજીએ. જબ ઈસ ખતકો દેખતાહુ જાન નીકલ જાતી હે હરચન્દ ઈસ બાતકો ભુલના ચાહતાહું મગર કુછ બન નહી આતા, બાત હે કે મલેકીલ મોતકા ઈશતીયાક નામા (ઘડી દેખકર) અપીહોહો, ગીયારા પેતીસ ગાડીકી ન જાં તો ઈસટેશનપર આ ભી ચુકી હોગી.

મીરસાહેબ—બાઈ ગાડીકા નાજા કયા માની.

મીરજાજી—અરે યાર જાજાકા ગાડી, ઈતનીભી સમઝ નહીં ? લો હમારે સાથ ઈસટેશન તક ચલતે હો.

મીરસાહેબ—આપ ચલીયે, મેં અબદુલ્લા બસ્સાતીસે કુછ કહકર આપસે પહલે પહોંચતાહું.

મીરસાહેબ તો ગએ મગર મીરજાજીકે જાનેકા ખુદાહાફીજ,

આદમીનેમેં અંગરખા, ટોપી, ડાઢી, મુછકી સરસરી ઈસ્લાહ કરકે ચલેહી થે કે અન્ના ખલીફન કુછ બુડબુડાતી આ પોંહચીં.

અન્નાજી—ક્યું મીયાં! ક્યા આજ દુલહન આનેવાલી હૈં ?

મીરજાજી—હાં, આનેવાલી હે, ક્યા મેરી પોશાકસે જાહેર નહીં હોતા જો ઐસા બેહુદા સવાલ કીયા ?

અન્નાજી—અ હે, બેગારી ઔરતોંકા તો મુફ્ત નામ બદનામ હૈ, મુએ મરદોંને ઐસા બેહયાઈકા બુરકા પહના હૈ કે તોબા, ભલા મેં યે પુછતીહું કે તુમે યે શાદી કીયે બગેર ક્યા નુકસાન થા

મીરજાજી—નુકસાન ક્યા હોતા ? જીસ ઘરમેં ઔરત નહીં ઉસ ઘર ઔર વીરાનેમેં ક્યા ફરક હૈ અન્નાજી કે આસરે રહું તો લાખકા ઘર ખાક કરૂં. અબ મરનેકે ગાહ આલાહ કમરપર હાથ ઉઠાકર કાલેગા ખાની ફરેગી. જબ જીસમે આતા તો ફુત્તે ટાંગ ઉઠાકર મો.ર ...ી ...

અન્નાજી—કીસ ખુ ...ઈ બારકા ઘર ...ાક હો ગયા; ઔર ન પોતા અન્નાજીકા નામ લે સકતા હૈ જરા મુઝે તો બતાઓ આજ તીન બરસ હુવે કીસ તરેહ ઘરકા ઈનતેજામ રખા હે ? કોઈ માંકી બેટી કરકે દીખાવેગી તો જાનુંગી (દીલમેં) ખુદા કરે વો મુઈ રાંડ વહીં ગારત હો જાએ તો મેંહી ફીર ઉલ્લુકે પટ્ઠેકી બીવી બનકર ઘરભરકી માલીક બનકર રહા કરું.

મીરજા સાહેબને દેખા કે અન્નાજીપર ફતેહ પાના આસાન બાત નહીં હે, અપના સામું લેકર ચલતે હુવે, અન્નાજીને ભી એક જમાના દેખા થા ઔર જવાનીકે ચઢાવ ઉતારને હર તરહકે ઉતાર ચઢાવ સીખા દીયે હેં ઈનકા દીલ્સે મન્જુર થા કે મીરજાજીકી જાએદાદ અન્નાજીકી હો જાએ. જબ કોઈ પહલુ રોકનેકા નજર ન આયા તો બરદાસ્ત હીસાબકા પરચા પેશ કર દીયા ઔર બીગડ કર બોલી.

અન્નાજી—યે હમારી મારેફતકા હીસાબ ચુકાતે જાઈયે, અબ હમેં અબ્રી નાકદરદાની કે સાથ રહના મન્જુર નહીં હૈ.

મીરજાજી-ઈસ વક્ત હમેં કામ હૈ, વાપસ આકર દેખા જાએગા.

અન્નાજી-એવાહ ખુબ કામ હૈ, આગ લગે મુવે કામકો કીસીકી ઇજત જાગે, ઘીકો કામકી પડી હૈ બનિયા તો હમારી જાનકો આતા હૈ, દસ બજે, રૂપેયા નહીં પોંહચા તો ગીયરા બજે નાલીશ ઠોંક દેગા, જાન ખુશ રહેગે.

મીરજાજી-(બીગડ કર) લવ દેખેં તો કયા હીસાબ હૈ, (પર ચા દેખકર) યે હીસાબ હૈ યા હીસબોકા બીગલેગા, ઘી પાંચ સેર, દસ રૂપયે, પાંચ અને, ઈસ કદર લુટ.

અન્નાજી—જીહાં, બનિયા કહતા હૈ કે આગ ઘીકા ભાવ ચઢા હુવા હૈ

મીરજાજી—ઐસ ભી કયા ચઢા હુવા હૈ કે આસમાનપર પહોંચ ગયા હૈ, આખર કયા સબબ ?

અન્નાજી—સબબ યેહી કે મનહુસ મુલને (મ્યુનીસીપલને) ચુંગી બઢા દી હૈ.

મીરજાજી—ઈતની બઢા દી હૈ કે પાંચ સેરકે, દસ રૂપયે પાંચ અને. ભલા પાચ આને તો જાને દો દસતુરીકે હોંગે, રહે દસ રૂપયે, પાંચ સર ઘીકે તો ફી રૂપયા દોસેર હુવા. (અહ્લારે હીસાબદાની).

અન્નાજી—જી હાં, ફી રૂપયા દોસેર હુવા તો કયા બેજા હુવા.

મીરજાજી—વાકેઇ યેતો કુછ બેજા નહીં હૈ, અચ્છા, આ કર દે દેઈ ગે.

નાઝેરીન, મીરઝા સાહેબને ઇજતેસાબીકે સબબ એકહી મદ પર ઇકતેફા કીયા, ઔર હીસાબદાનીકા સદકા, જાંચ પરતાલમેં કોઈ શકભા ન હુવા, ઇસી સબબ હમનેભી બાકી ચીજોંકા હાલ નહીં સુના, વરના હમ જરૂર સુનાતે, આપ એકહી મદસે તમામ ફેહરસ્તકા અન્દાજા કરલે.

અમ્બઈ મેલટ્રેન નં. ૧૫, અપ (up) ગીયારા સેંતીસપર દેહલી પહોંચતી હૈ ઓર ઇસ વકત, ૧૧-૫૦ હો ચુકે હૈ મગર મીરજા સાહેબકો યકીન હૈ કે જબ તક હુમ ટ્રેશનપર ન પ-હોંચ લેં. ગાડીભી નહી પહોંચ સકતી, કર્યું કે ઇનકે મરહુમ બાવાજાનકી રૂબ્માં રહાર હૈ, અગર યે ઇતમીનાન ન હોતા તો અન્નાજીકી બાતોંમેં વકત ન ગવાંતે, ખેર વાપસ આને પર ભુગતાન ભુગતાનેકા વદા કરકે દાા હુવે, ઓર અન્નાજી એક બાતપર ખુશ દુસરી બાતપર નારાજ હોકર ઉમીદ વ બીચકે દો આબેમેં નીચે ઉપર ગોતે ખાને લગી ખુશચેકે બનચેકો ઘાંસ દેકર જો બીલ બનાયાથા વો પાસ હુવા, ઓર બુઢા તીમે નીસ ફઇનકે બાવાકા માલ હો ચુક, ગમ યે કે થોડી દેરમે તમામ ઉમીદોંપર ખાક પડ જાએગી, નઈ બીવી આએગી તો ઇનકો ઇ-નકે દરજેપર રખેગી, ફીર યે ખુદ મુખતારી કહાં નસીબ. મીર-જાજી સ્ટેશન જાનેકે લીયે ટ્રકિટપર કયા ચઢે ગોયા અન્નાજીકા ખીયાલી સુહાગ ઉતર ગયા, આખર “ખીચ મોચીકે મોચી” કી મીસદાક રહ ગઈ તોભી બુરી ન રહીં, અપની કલીલ જીન્દગી ગુજારનેકો સબકુછ જમા કર લીયા હૈ ઓર બા-વરચીખાનેમેં મસાલા પીસતી ઓર દીવસે બાતે કરતી જાતી હૈ.

અન્નાજી—તકદીરકી બાત હૈ, હકીમજી કુછ તો રંજામન્દ હો ચલેથે, કુછ હો જાને મગર યે મુવા કુરયાલમે ગુલ્લા કહાંસે આ લગા કે બની બનાઈ બાત બીગડ ગઈ (ફીર કુછ સોચકર) મુવા કમનસીબ હૈ કમનસીબ જો મુઝ દેખી ભાલી એલી ખાઇ બરસોંકી અજમાઈ હુરનાહકો તજરૂબે કારકો છોડકર ચલા. ખા-લસે શદી કરને આગે મૈંભી તો દેખતી હું. કહાંકી કુહકાફકી પરી આતી હૈ જવાન હુઈ તો કયા હૈ મુઇકો મીરસી લગાનીભી ન આતી હોગી, આંખોંમેં મેરી તરહ ડોરા ભર સકેગી તો મૈં જા-નુગી હાયે અફસોસ તો યે હૈ, કે ખતવાલે કમપેસેભી શી-કાર નીકલ ગયા (નાઝરીન વો ગુમનામ ખત અન્નાજીકી કારરવાઇ હૈ).

અન્નાજીકે ખીયાલાત એેસે નહી હે જીનકા ખાતમા હો સકે ઇનેહુ તો યહીં બકને દીજીએ. અબ મુલાકાતકે કમરેમેં દેખેં, વહીં કયા આલમ હે, એક ઘોડાગાડી દરવાજેપર ઠેરી ઓર કાચ બકસસે એક ઇરાની વજા લાડેને કુદકર ગાડીકા પટ સરકાયા ઓર સાથહી એક અધેડ મગર ખુશ પોશાક ઓરત છમસે ઉતરી. ચેહરા તો અભી હમને નહીં દેખા, અલબત્તાં હાથ પાઉ જે ગાડીસે ઉતરતે વકત નજર આ ગયેથે ઇસીપર ઉમરકા અન્દાજા કીયા ગયા હે મુમકીન હે કે ગલતભી હો, ઇરાની લડકેકા મું સુખ આખેં છોટી છોટીસી ચાહુ દુમખાહુ ઇનેહુ જુલ્ફ સમજે યે હાથ પાઉં નેહાયત મજબુત થે; અસબાબ ઉતારા ગયા, ઓરત બેખટકે મીરજાજીકે મકાનમેં દાખીલ હુઇ. ઇરાની મુલાજીમભી અસબાબ ઉઠા કર પીછે પીછે હો લીયા.

ઓરત—(અન્દર પહોંચકર) શેરા, મકાન તો ઠીક હે, (ઇરાનીકા નામ શેરા થા).

શેરા—બેશક ઠીક હે, લાકીન તુમારી શોહર સ્ટેશનપર નહીં આઇ બરા અફસોસકા બાત હે.

ઓરત—ખુદા માલુમ કયું નહી આએ, કોઇ નેહાયત જરૂરી કામ હોગા વરના. ....

શેરા—બખુદા અમ (હમ) કો બડા ગુસ્સા આના માંગતા હે, ફરજ કરો અમ તુમારી શોહર હોતી ઓર તુમ અમારા (હમારા) બીવી હોતા ઓર અમ તુમકો રેલપર લેને નહીં જાના હોતી તો તુમકો કીતના નારાજ હોજાના હોતા હે.

ઓરત—ખામોશ રહુ, બેહુદા કહીંકા.

શેરા—નહીં, અમ ઉસકે સાથ ખુબ ઝગડા કરની હે તુમને ઉસકો ખત ભેજી ફીર કયું નહી આઇ ?

ઓરત—ખબરદાર જો કોઇ લફજ નાશાયસતા જબાનસે નીકાલા વો બડે લાએક જીક્રહમ શખસ હે, આખર ઇનસાનહી તો હે કોઇ કામ હો ગયા નહીં પહોંચ સકે ઇસમેં કયા હુવા હમ ખુદ આગએ.

નાજરીન આપ તો સમઝ ગએ હોંઇગે કે યેહુ બી આહેમા કૌન હૈ, યે વેહી હુકમ સાહેબ યા મીરઝા સાહેબકા નઇ દુલ્હન હૈ. જીનકે ઇસનેકમાલકો મીરઝાજી સ્ટેશનપર ઝક મારતે હોએંગે.

ઔરત—શેરા, જલ્દીજ આફીસસે ટરંક ભી લેતે આતે તો અચ્છા થા, કયુંકે ઉસમે મેરે હાથકા કઢા હુવા એક રેશમી રૂમાલ હૈ, અગર પહલી મુલાકાત મેંહી ઉસે નજર કરતી તો મીયાંભી ખુશ હો જાતે

શેરા—ઈસકા કયા ફીકર હૈ, થોડા દેર બાદ અમ સ્ટેશનપર જાએંગી ઔર ટરેક લે આએગી.

ઔરત—શાબાશ, નેહાયત ખુશીકી બાત હૈ.

શેરા—મગર અમારા ખુશીકા બાત નહીં હૈ, કયુંકે તુમારી શૌહર બડી નાકદરદાન ઔર દગાબાજ હૈ.

ઔરત—ખૈર અબ યે બાત જાને દે; ઔર એક બાતકા ખીયાલ રખના.

શેરા—કયા ?

ઔરત—મૈંને અપને મરહુમ શૌહરકી ખાના ખરાબી ઔર સવાને ઉમરી ઇનસે બયાન નહીં કી હૈ તુભી કુછ જીકર ન કરના.

શેરા—નહીં, અમકો પુછેગી તો કહદુંગી કે અમ નહી જાનતી, તુમારી પહલી શૌહર જો બહેશતમેં ગઇ, બીસ્તાર કરજદાર હોતી ઔર શહર બેશહર ફરાર હોતીથી ઔર નામ બદલ બદલકર રખતીથી યે અમ કુછ નહીં જાનતી

ઔરત—હાં બસ ઔર કુછ ન કહના, સીરફ ઇતનાહી કહના કે હમેં માલુમ નહીં.

શેરા—માલુમ કયું નહીં, અમકો તમામ હાલ માલુમ હૈ. લકીન તુમકો લેને નહીં આઇ અમકો બડા ગુસ્સા હૈ.

ઔરત—બસ કહ દીયાના કે ઈસ રન્ડ ઝીકનેકો ખતમ કર વો આજાઈગે તો સુન લેઈગે ખામોશ રહ ઔર યાદ રખના. જો ઉનકી શાનમેં એક લફ્જ ભી કહા હોગા તો તુ જાને ફીર ....

શેરા—હાં અમ જાને ફીર. (મીરજાજી આતે હૈં)

મીરજાજી—આહાહા, જહે તકદીર, જહે એહશાન,

શેએર

વો આએં ઘરમેં હમારે ખુદાકી કુદરત
કભી હમ ઉનકો કભી અપને ઘરકો દેખતેહૈં.

મીરજાજી શએર પઢકર બગલગીર હુવા ચાહતેથે મગર ઇરાની ઇરાદા મલુમ કરકે ઔર કોઈ ગૈર શખસ સમઝકર બેઅદબી ઔર અદબ દોંનાસે બચે હુવે પૈતરેસે પરદેકી દીવાર બન ગયા (બીચમેં આ ગયા) મીરજાસાહેબતો જોશ મોહબ્બતમેં અન્ધે હોહી રહે થે, લીપટ ગએ. શેર કોહી ઔર ઝટ એક બોસાભી લે. લીયા, બોસેકી ગુદ ગુદાહટ ઈરાનીકો એક નઈ બાતથી, બરદાશતન કર સકા ચમક કર અલગ જા ખડા હુવા ઔર કહેને લગા.

શેરા—નાબીના મરદક ઈતના બડા બદમસતી, અમ તુમારી બીબીકા ખાદમ હોતા યા તુમારી બીવી.

ઇસતરહ બુડબુડાતે નાક ભઉં ચઢાતે મીરજાજીકે અંગરખેકા દામન લકર ગાલકો યહાંતક રગડા કે ચૈલસે એક બદનુમા ધબ્બાભી પડ ગયા. અબ મીરજાસાહેબકી અક્કલમંદી મુલાહિજા હો ખતાતો કી શેરાકા ઔર મોઆફી ચાહતે હૈ બીવીસે.

મીરજા—પીયારી મોઆફ કરના મૈ જોશે મેહબ્બતમેં ઐસા બેહોશ હો ગયા થ.કે કયા કહું...(અજી જનાબ કહ દીજીએ નાકે રસતેહીમેં ફીસલ પડા.)

નાજરીન નઈ દુલ્હકા નામ નાજાં તો આપ સાહેબ જાનતેહી હૈં. ચુનાંચે ના જાને બડે નાઝો અન્દાજસે મુદ્દઈકે હકમેં ફૈસલા કર દીયા ઔર મુદ્દઆ અલૈકી જાનેબસેભી મચલકા લીખ દીયા કે ફીર એસા ન હોગા, મગર મુદ્દઇ શેરાને યે ફૈસ-

હા મનજુર નહી કીયા, ગાલ મસલતા હુવા હોંટોંહી હોંટોમે અપીલ કરતા રહા.

નાજાં—(મીરજાજીસે) આપ ઇસકી બાતોંપર કુછ ધીયાન ન દેં, યે મુવા તો પહલેહીસે તુમપર બીગડ રહા હૈ.

મીરજા—મુઝપર બીગડ રહા હૈ, કયું, મૈંને (બેઇસ તસનાએ એક બોસા) ઇસકા કયા લીયા હૈ.

નાજાં—નહીં, યેતો આપ રેલપર જો નહીં આએ ઇસ લીયે ઝગડેપર આમાદા હૈ, આખર જંગલી ઠેરાના.

મીરજા—(ઘબરાકર) હૈ. કમબખત ઝગરા કરેગા. મે ઇસ્સે ડરતા નહીહું મગર એહ તીયાતન પુછતાહું, કહીં હાથા પાઇકી નૌબત તો ન આએગી, કયુકે પહલેસે હોંશીયાર હોના ઠીક હૈ, કયું; જવાબ કર્યું નહીં દેતી.

નાજાં—જી, આપ બીલકુલ બેફીકર રહે, ઇસકી મજાલ હૈ કે હાથાપાઇકા ખીયાલભી કરે એસા હો તો જનમજલેકે હાથહી ચુલેમેં દેદું, મગર ઇન ઝગડોંમેં અપની અસલી બાત તો રહહી ગઇ. મૈંને કહા આપકા મીજાજ તો અચ્છા રહાના.

મીરજા—અલહમદોલીલ્લા, મીરફ એક તુમારે દીદારકે લીયે બેચૈનીથી વોભી અબ રફા હુઇ.

નાજાં—શાયદ મેરા ખત આપકો નહીં મીલા, વરના સ્ટેશનપર જરૂર તશરીફ લાતે.

મીરજા—નહી પીયારી ખત તો મીલાથા મગર મૈં ... વો આજ મૈં દો પહેરકો આજ મૈં એક જરા કામ થા ઇસી સબબ... ... ...

સટેશનકા નામ સુનતેહી શેરા ફીર ચોંક પડા ઓર બોલા.

શેરા—ફીર અમારા જખમ તાજા કરના માંગતા હૈ, અભી અમારા ગુસ્સાની ચાહાનેકા નહીં આયા, ફીર ઇસટેશન ઇસટેશન બોલા.

મીરજાજી ઇસકી લાલ લાલ સુરત ઓર ટેરી નજર દેખકે

ખીસકે ઓર નાજાંકે આડમેં હો બેઠે. કલેજેપર હાથ રખકર ધડુક-કતે હુવે દીલકા મુદાવા કીયા જુંતું કરકે હુવાસકા એમ હુવે તો બડી હીમ્મતસે બોલે.

મીરજા—નાજાં. ઇસ દીવાનેકો કહાસે સાથ લગા લાઇ, કમબખત કહીંકા, બીલાવજે સર ફોડનેકો તૈયાર હૈ, દેખ ઇસે સમઝાલે નહીં ફીર મેરા મીજાજ હૈ કીસી ઓર તરહકા.

નાજાં— જી મેં સબ સમઝ દુંગી. ક્યું રે શેરા, ક્યા દીમાગ ચલ ગયા હૈ, જો દીવાનોંકી જૈસી બાતે કરતા હૈ, બૈઠ અપની જઘેપર, ખામોશ હોકર, ખબરદાર જો અબ કુછ બોલા

મીરજા—મૈં ડરતા તો નહીં હું મગર ડરના અચ્છા ક્યું કે યે ઐસા દીવાના આદમી અભી દીલમેં આએ તો લપક કર એક.... ....

નાજાં—અજી, મું ભલા હૈ ઇસકા ખૈર જાનેદો ઇન બાતોંકો હમ પહલે ક્યા જીકર કરતેથે. હાં ... આપ કામકે સબબ તશરીફ ન લા સકે.

મીરજા—(દીલમેં) કમબખતને ફીર વોહી ડુગડુગી બજાઇ, જીસપર યે બન્દરકા બચ્ચા ઉછલને લગતા હૈ. ખુદા ખૈર કરે, અબ યે જીકરહી ઉડાદેના મુનાસીબ હૈ (નાજાસે) મેં મુનાસીબ સમઝતાહું કે અપને નોકરોંપર તુમારી મા...યત જાહેર કરદું (આવાજ દેકર) અલ્લા દીયે, બલીફન, (દોનો આએ).

અન્ના ખલીફન તો દીલમેં, “ મેરી બલા દેખે ચુડેલ સોક નકી તરફ ” કહતી હુઇ મું ફેરકર ખડી હોગઇ, ઓર અલ્લાદીયા રૂબરૂ હુવા.

મીરજા—અલ્લાદીયે ઇધર આવ, સામને આવ, દેખો પી-યારી નાજાં યે તુમારા નેકશઆર ખીદમતગાર અલ્લાદીયા હૈ ઓર યે મોતબર કારકુન અન્ના ખલીફન, ઇધર દેખો ના ઉધર મું ફેરે ક્યું ખડી હૈ. બુઢાપેમેં શરમ કૈસી.

અન્નાજી—ક્યા દેખું ઉધર. ઉધર ક્યા હૈ. એક તુમહો અબકે બાને પહચાને, એક યે બીબી હૈ મુદ્દતકી દેખી ભાલી, રહી

શરમકી બાત, શરમ તો ઉનકોહી હોગી જો કઈ કઈ ખસમ કરતી ફીરતી હૈ ઔર ઝુઠા વો જો હમેં ઝુઠા કહે.

મીરજાજીને ખલીફનકા મીજાજ બીગડા હુવા ઔરતે વરી ચઢી હુઈ દેખ કરદમ ન મારા કયું કે જાનતેથે કે જરાભી ઉફકી-તો નઈદુલ હજાકે રૂગરૂ હીઈજત આબ્જાઇ લાગી મગર ખલીફનકા જવાબ સુનકર નાજાસે ન રહા ગયા

નાજાં—મેં સમઝતી હું કે બગેર ઔરત આપકે ઘરકા ઇનતેજામ બહોત ખરાબ હો રહા હૈ ઔર મુલાજેમાં કાદી માગ-ભી નહીં મીલતા હૈ મગર ખેર આહીસતા આહીસતા સમકા રસતા કીયે દેતી હું.

મીરજા—(ખીસયાને હોકર) યે કમતો મુકદ્દમ હૈ મગર અબતો કુલફત સફર દુર કરનેકો થોડીદેર આરામ કીજીયે ફીર દેખા જાએગા.

નાજાંતો બાગ ગાહકો ચલી ઔર મીરજાજી અન્દાજે ખી-શમપરની સાર હોને લગે, લેકીન યે લુત્ફ દો ચાર સાની યેહી રહા હોગા કે ઉસ ખતકા ખીયાલ આ ગયા (જીસમેં લીખથા કે અપની જીન્દગી મનજુર હૈ તો નાજતસે નીકાહ ન કરના) બસ કયા થા સેહ મગએ જો નીગાહેં નાજોકે કદમોંપર લોટતી જા રહીથીં વો જમીન કે કીસીજીરરે મેં ગડકર રહ ગ', પસ એક પત્થરકા પુતલા હૈ કે ગૈરો અમ્મુત્રકે એકટમેં ખડા હૈ આખર હજરતે વહમને ઈસ પત્થરકી તુરતકો ઇનસાનકી સુરત બનાયા ઔર ખુફતા બખતકો ખાબેત વાહુમાપ યે કહકર જગાયા કે “ યે કીસી હાસીદકા કામ હૈ ” ઇસીઅસના મેં ખલીફન ફીર સામને આ ગઈ મીરજાજી તાકીદ ન ફરમાને લગે દેખ ઈસવકત તો મૈં દરગુજર કર ગયા લકીન ફીર ઇસ તરહ પેશ આએગીતો અપને કીયેકી સજા પાએગી.

અન્નાજી—સજા પાઉંગી, કયું, ખતા તકસીર, બસ યેહી-નાકે ઉસે દેખી બાલી કહા હૈ.

મીરજા—(બીગડકર) યે કયા થોડી ખતા હૈ.

અન્નાજી—તો અબભી મૈં કહાં મુકરતીહું, યેતો મૈં અબભી કહતીહું, ઇસકો જાનતીહું, ઇસકી જડ બુન્યાદકો જાનતીહું, કલકી બાત હે ઇસકા મીયાં અશરફઅલી કન્નોજી અલીગઢમેં ઇ-તર તેલકી ફેરી ફીરતાથા.

મીરજા—અશરફઅલી કન્નોજી અલીગઢમેં ઇતર ઔર તે-લકી ફેરી ફીરતાથા, યે બકતી કીયા હૈ, આજ કહીં અફ્યુન તો જીયાદા નહીં ખાઇ હૈ, ઇસકે પહેલે શોહરકા નામ હાશમખાન હાતરસી થા યા અશરફઅલી કન્નોજી.

અન્નાજી—અશરફઅલી કન્નોજી, અશરફઅલી કન્નોજી, અશરફઅલી કન્નોજી, સમઝે ઔર મેંને અફ્યુન ખાઇ હે યા નહીં ખાઇ હે. મગર તુમને જરૂર કુછ નશા પીયાહૈ, નશેલા આદમી સબકો નશેમે સમઝતા હૈ, ખુદાજાને બેચારેકા કયા અનજામ હુવા હોગા.

મીરજાજી—કયા અનજામ હુવા હોગા, બસ બેહેસ્ત યા દોઝખ, ઔર કયા અનજામ હોતા.

અન્નાજી—જીતે જી બેહેશત યા દોઝખ આપહીંકે મુહસે સુના હૈ, બેચારા ગુમ હો ગયા તો મુરદાહી તસવ્વર કર લીયા, ગએ ઔર ઉસકી જોરૂકો ઉડા લાએ. અભી આ નીકલે તો કદરો આફીયત માલુમ હો.

મીરજા—વો બક કયા રહી હે? ઉસે મરે તો એક સાલકે કરીબ હુવા.

અન્નાજી—હુવા હોગા, હમારી આંખો દેખી બાત હૈ, હમ જો કહે, આપને કાનોં સુના આપ સચ્ચે, નાજો દો મહીને મેરી હમસાઇ રહ ચુકી હે યે કુછ બાતહી ન હુઇ, યે ચકમા તુમકો કીસને દીયા કે ઉસકા શૌહર હાશમ થા ઔર મર ગયા.

મીરજા—નાજોકા સાફ સાફ યેહી બયાન હૈ.

અન્નાજી—અજી ઉસકે કહનેકા કયા એતેબાર! ઐસી સંગ-દીલ ઔરતેં કયા કયા નહીં કહા કરતી મેરે સામનેકી બાત હૈ જીસ રોજ ઇસકા શૌહર યક બયક ગાએબ હો ગયા, અહલે

મહુલ્લાને નેહાયત અફસોસ કીયા, મગર યે અલ્લાકી બન્દી વોપો શાદીદાની ટલીકે આંખ તક ન પસીજી.

મીરજા—હું યેતો નેહાયત, તઅજ્જુબકી બાત હે. જીસકા શાહુર ગાએગ હો જાએ ઉસકો જરા મલાલ નહો અજબ પત્થરકા દીલ હૈ, યે તેરી આંખો દેખી બાત હૈ.

અન્નાજી—આપને દીદોંકી કસમ આંખોં દેખી.

મીરજા—ઉફ .....અન્ના જા જરા બાહ્ર ઉઠકર પાની તો લા મેરા દીલ ધબરાતા હૈ.

અન્ના—(જાતે જાતે દીલમે) મુને અભી તો ધબરાએગા.

મીરજા—(દીલસે બીતાબ) ઔરત હૈ યા સંગેદીલ, મુંઝલી ઇસકી મોહબ્બતપર કીતના એતેબાર રખના ચાહીયે ઇસકા સહી અન્દાજા જરા વહમને ન આ જાએ તો અચ્છા, ખુદા ન કરે કહીં બનકા મજમુન દુરસ્ત નહો કે ઉલટી ટાંગ ગલે પડે. લેકીન નાજાંને તો મુઝે યકીન દીલાયા હૈ કે પહલે શૌહરકા નામ હુશમખાન હુનરજી થા ઓર બદીકુનબી કરાતીથા કહતી હૈ કે અશરફુલમલ્ક કન્નોજી થા કહીં દો શૌહરોંકા ગોં ટાપને નહીં લગા ચુકી અગર એસા હુવા તો જરૂર આપ મેરી બારી હુ. અફસોસ મૈનો સમઝતા થા કે શાદીકી રેલગાડીમેં સેકન્ડ-કલાસ પાસીનજર (મુસાફર) હું, લેકીન યેતો ઇન્ટરમેડીટ કલાસ (દરમીયાના દરજા) માલુમ હોતા હૈ.

મીરસાહેબ આએ.

મીરજા—ક્યું ભઇ સ્ટેશનપર તો ખુબ આએ.

મીરસાહેબ—યાર ક્યા કહું, તુમારેહી કામમેં ફસ ગએ.

મીરજા—મેરે કામમેં ખુદા ખેર કરે, કોઇ ખાફનાક ખબર તો નહીં હૈ.

મીરસાહેબ—હાં યાર હૈ તો કુછ એસાહી મોઆમેલા, વો ડાકટર સાહેબ મીલે થે,

મીરજા—તોબાહ અચ્છી સઅજ કદમ તશરીફ લાઇ કે પુરાને સાઓંકોભી હુરા કરતી ચલી આઈ, ક્યા કહતેથે વો ડાકટર!

મીરસાહેબ—કહતે થે કે તુમારે અરક દાફ્એ ખુખારકી બોતલપર જો ટરેડમારક (નીશાને હીરફા) હૈ વો હમારા ઇજાદ ઓર બે જરીઆએ કાનુન રજીસતરી પેટેન્ટ (રજીસ્ટરી શુદા) હૈ ઓર તુમને હમરે શખસકે નીશાને હીરફાકી તકલીસ કી હૈ લેહાજા બેજરીઆએ દફ્આ ૪૮૨. તાજીરાતે હીંદચારા જોઈ કરૂગા.

મીરજા—(નેહાયત ગભરાકર) યા અલ્લા માર ડાલા, જીતેહી જી માર ડાલા, ભાઈ ખુદાકી કસમ મુઝે તો માલુમભી નહીં કે યે નીશાન રજીસટરી શુદા હૈ, ગરજ ક્યા કરૂં યાર યેતો બડી મુશકીલ હુઈ, ઓર ક્યા કહતાથા.

મીરસાહેબ—કહતાથા પન્દરા હજારકી નાલીશ ઠોકુંગા.

મીરજા—પન્દરા હજાર, અરે પન્દરા હજાર તો મેને આજતકભી નહી દેખે, મેરા તમામ માલોઝર તમામ ઘરમયા ઇસ નયે પોશાકકે મેં ઓર નયે ટલફન નાજા અઝા ખલીફન અલ્લા-હીયા, યહાંતક કે તુમની બીક બતઓ તો પન્દરા હજાર જમાન હોગા

મીરસાહેબ—તો હજરત ચોરી કરનેસે પહલે યે સોચ લેનાથા.

મીરજા—જો જબ ઘરકેહી ચોર બતાને લગે તો ગેરોંકી ક્યા શીકાયત, મગર યાર અબ જીસ તરહ હો ઉસે સમઝા લેના ચાહીયે, નહી તમામ મજા.

કીરકીરા......અચ્છા યે જીકર મોકુફ, નાજાં આ રહી હૈ સુન લેગી તો ફજીહતા હો જાયેગા.

મીરસાહેબ—(બે આવાજે બલંદ) અબ તો ફજીહતા હો યા..........

મીરજા—(મીરસાહેબકા મું બન્દ કરકે) ખામોશ રહ યાર કહ દીયાના તુભી નીરા..........(નાજા આઈ ઓર મીરજાને બાત ટાલનેકો ફીકરા ચલા) બસ ઇસી અસનામેં શામ હો ગઈ, હમ ઘરકો ચલે આએ બીસાત ઉઠાદી.

મીરસાહેબ—કૈસી શામ, કહાંકી બીસાત યે, મોહમીલ જુમલા મેં નહીં સમઝા.

મીરજા—(મીરસાહેબકા ઘુટના દબાકર) યે આપકી ગુફતગુકા સીલસીલા નહીં હે, યેતો મુઝે કલકી શતરંજકા ખીઆલ..............................

નાજાં– હમને આપકે દવાખાનેકી સૈરકી તૌબા કીતનીહી કીસમકે. જહર મોજુદ હે.

મીરજા—(ઘબરાકર દીલમેં) ખુદા ખેર કરે નેકબખતકી નજર પહલે પોંહચીભી તો કીસ ચીજપર જહરપર દવાખાનેમેં ઓર કોઇ દવા કાબીલે ઇન્તેખાબ ન થી (નાજાસે) આવ પીયારી નાજાં આઓ.

નાજાં મીરસાહેબકો દેખકર પરદા કરનેકોહી થી કે કુછ ખીયાલ આયા. ઉસ ખીયાલને એક અબકે દુકડેકો ચાંદપર આતે આતે રોક દીયા ઓર બેતકલ્લુફ બોલી.

નાજાં—આહા હા, આપ હે ?

મીરસાહેબ—ઓહોહો, આપ હેં, કહીયે ખેરીયત ?

નાજાં—ખુદાકા શુકર હે, આપકા મીજાજ તો અચ્છા તરેહ.

મીરસાબ—અલહમદોલીલ્લા (મીરજાજીસે) મીરજાસાહેબ આપ હે બડે ખુશનસીબ, જો એસી ખુશમીજાજ નેક તીનત ખલીક ઔરતસે નસીબા લડા, ઇનકી સલી મુત્તબાઈ ઓર સાદાદીલીસે નીયાજમંદ બખુબી વાકીફ હે.

નાજાં—મૈં આપકે વાસતે પાન બનાકર લાતીહું (ગઇ)

મીરજા—(દીલમે) તૌબા ગજબ ખુદાકા ઔરત હે યા શૈતાન, તમામ જમાનેસે જાન પહચાન (મીરસાહેબસે) કુ સું હુજરત આપસે ઇનસે કબકી મુલાકાત હે.

મીરસાહેબ—કોઈ તખમીન્ન ડેરહુસાલસે જાનતાહું.

મીરજા—ભલા ઉસ જમાનેમેં યે હાશમખાન હાતરઆકી બીવી થી યા અશરફઅલી કન્નોજીકી.

મીરસાહેબ—કૌન હાશમ, ઓર કહાંકે અશરફ, યેતો

હમીદુલ્લા બુટફરોશ ફરરોખ આબાદીકી બીવી હૈ.

મીરજા—(ચોંક કર) હૈં, હમીદુલ્લા બુટફરોશ, તોબા યે ઇન્ટરમેડીટ કલાસ છેડ થરડ કલાસમેં આ પડે, ખુદા બચાએ એસી ચલતી હુઈ ઔરતસે જીસને નીકાહે સાનીકા નામ નીકાલે સાની રખા, તીનકો હજમ કરકે ડકારભી ન લી, તો મૈં બીચારા કીસ ગીનતીમે? ભઇ વલ્લા યે તો શૌહર ન હુવે જડાવલ હુઈ કેલી ઔર નામ બદલ દીયાને કમબખતકો હવરે શરમ ન આઈ યે મદીને ઔર કીસીકે હાં મીરસાહેબ કયા નામ તુમારે ખાવીન્દકા, અરે તોબા તુમારે બતાએ હુવે નાજાંકે ખાવીંદકા, કરીમુલ્લા ફરરોખ આબાદી

મીરસાહેબ—નહી જનાબ હમીદુલ્લા ફરરોખ આબાદી.

મીરજા—ભલા ઉસકા ઇન્તેકાલ કબ હુવા ?

મીરસાહેબ—ઇન્તેકાલ હો ઉનકે દુશમનોંકા, ખુદા બેચારેકો હર આફતમેં બચાએ, મેરા બડા દોસ્ત થા, અફસોસ ગરીબ યકાયક ગુમ હો ગયા.

મીરજા—(ચમકકર કુરસીસે નીચે ગીરતે રહનેકે લગભગ) શૌહર ગુમ હો ગયા. હાએ કયા યેભી ગુમ હો ગયાથા. અરે યે તો આફત કયા હૈ, ઇસકે તમામ શૌહર ગુમ હોતે આયે હૈં તો મુજેભી હરવકત તૈયાર રહના ચાહીએ, ઉસ દોસ્ત મુજસે આખરી મરતબા ગલે મીલો ગાલેબન ઉસ ખતકા મજમુન દુરસ્ત હૈ. અફસોસ મૈંને ઉસપર કુછ અમલ ન કીયા.

મીરસાહેબ—બાજ અશખાસકા બયાન થા કે નાજાંને એક રોજ હમીદુલ્લાકો જહર દીયાથા, ખુદાકી શાન ઉસ વકત તો કીસી તરહ બચ ગયા. ફીર યકાયક ગુમ હો ગયા, મગર મૈં ઇસ બાતપર યકીન નહીં કરતા.

મીરજા—લૈકીન મૈં તો યકીન કરતા હું કયુંકે ઇસ શૌહર કુશ ઔરતને આતેહી જહરકી શીશીયોંકો તોડા હૈ, અબ મુજે ભી એહતીયાત લાજીમ હૈ, બસ ઇસકે હાથકા પકાખાના કભી નહિ ખાઉંગા ઔર અનકરીબ બાજા બેતાતલાક દેદુંગા.

યહાં યે ગુફ્તગુ હોરહીથી વહાં શેરાને સ્ટેશનસે વાપસ આકર નાજાંકો જવાબ દીયા.

શેરા—હમકો તો સ્ટેશનવાલા ટ્રંક નહીં દે સકતા, ખુદા માલુમ કૌન કૌન તરહકા બાત પુછા ઓર હમને કૌન કૌન તરહકા જવાબ બોલા, બડી બાબુ કહતી હૈ કે માલ માલીકકોર મીલ ના સકેગા.

નાજાં—અચ્છા મૈ ખુદ સ્ટેશન જાતીહું તું મેરે સાથ ચલ.

શેરા—બહોત અચ્છા.

નાજાં પાન બનાકર મીરસાહેબકી ખીદમતમેં લાઈ ઓર મીરજાજીસે કહને લગી.

નાજા—મૈ મૈને કહા મૈં આધ ઘન્ટેકે લીયે બાહર જાનેકી ઈજાજત ચાહતીહું.

મીરજા—યે કયું ?

નાજા—એક જરૂરી કામ હૈ.

નાજાંકા ખીયાલ થા કે રેલકા જાના રૂમાલકે લીયે, ટ્રંક લાના વગૈરા બયાન કરદુંગી તો નજરના કુછ મજા ન દેગા, યકાયક પેશકશ કીયા જાએગા તો અચ્છા હોગા ઈસી વાગને સાફ નહીં બતાતીથી.

મીરજા—ઐસાભી કયા જરૂરી, અભી આઈ અભી ગઈ.

નાજાં—વો કામ આપસે કહને કાબીલ નહી હૈ.

મીરજા—(દીલમે શુબેસે) હૈં, મુઝસે કહને કાબીલ નહીં હૈ, ફીર તો જરૂર કુછ ન કુછ દાલમે કાલા હૈ, (નાજાસે) અકેલી જાતીહો યા કીસીકે સાથ ?

નાજાં—શેરાકે સાથ.

શેરા—બેશક હમ અપના સાથ લે જાતાહૈ.

મીરજા—(ઓરભી શુબહસે દીલમે) યા અલ્લાહ એસાભી કયા કામ ભલા, ઈસ જવાન ઓર ખુની જેસે લડકેકો સાથ લાના

ક્યા માની, યકીન્ન કુછ મેરાહી તદારૂક કરનેકી ફીકર હોગી (નાજાંસે) ક્યું પીયારી એસા ક્યા કામ હૈ જીસમેં મુઝસેભી પરદા ?

નાજાં—મેરે અચ્છે શૌહર, મૈં આપકે રૂતબેકી કદર અચ્છી તરહ જાનતીહું મુઝે માલુમ હૈ કે બીવીકો મીયાંસે કોઇ બાત છુપાની જેબા નહીં, મગર મૈં દસતબસતા અરજ કરતીહું ઓર મોઆફી ચાહતીહું કે યે બાત બીલકુલ ન પુછો ઓર મુઝે જાનેદો અખીર મરતબા યેભી ગુજારીશ કરતીહું કે મૈં નાફરમાન હોનેકી તોહમત અપને સર લુગી મગર જાઉંગી ઓર જરૂર જાઉગી.

નાજાને આખરી જુમલા યું ફેરતે હુવે ઓર એક નાજકે સાથ કહા ઓર ચલતી ફીરતી નજર આઇ.

મીરજા—શાબાશ ઇસે જોરૂ કૌન બેવકુફ કહતા હૈ યેતો ખસમકાભી ખસમ હૈ, વાહવા ફરમાં બરદારભી હૈ નાફરમાંભી, ઇજાજતભી ચાહતી હૈ જાનેકી મુખતારભી હૈ, ખુબ હાએ શામતે આમાલને અકલપર કેસા પરદા ડાલા કે ઉસ ખતપર કીયા, બસ અબ કલહી હાઇ કોરટમેં ખીયાલ ન તલાકનામા દાખીલ, બસ યેહી નાકે લડકે તાલીયાં પીટીંગે, બરાબર વાલે કહકહે લગાઇંગે ફબતીયાં કસીંગે બાજ બુજુરગ જો અપની સબત જાની યા હુમારી કીસમતસે અભીતક જીન્દા હૈ લાનત ભેજીંગે તો ઇસ્સે ક્યા હોતા હૈ અપની અગ્રી તગીમે જાઓ મીયાં જાન બચી લાખોં પાય.

મીરજાજી ઈસી ઉલઝનમેં થે કે એક દુસરે લંગોટીયા યાર શેખ અબદુસ્સતાર આ પોચે સલામ વ મીજાજ પુરસીકે બાદ કુછ તાડકર બોલે.

શેખસાહેબ--ક્યું ભાઇ મીરજા હુમતો તુમે મુબારકબાદ દેને આએથે, ઓર તુમ યું મું ફુલાએ બૈઠે હો ખેર તો હૈ ?

મીરજા--યેતો મુઝેભી ખબર નહીં મગર ખેર કે આસાર તો નજર નહીં આતે.

શેખસાહેબ—ખુદા ન કરે, ખુદા ન કરે, મગર કહો તો સહી, એસી હસીન ઓર નોજવાન ઓરત પાકરભી ખુશ ન હુવે તો ક્યા નવ્વે બરસકી લડકીસે ખુશ હોંગે.

મીરજા—યે તુમને કયું કર જાના કે હસીન ઓર નવજવાન હૈ?

શેખસાહેબ—ભઈ જાનનેકીભી એકહી કહી, અરે મા મૈંતો અરસેસે જાનતાહુ, અભી તુમારે દરવાજેસે નીકલી, એક પુરાની લડકા સાથ થા ઉસને તો મુઝે પહલીહી નજરમેં પહચાન લીયા વહ બેચારી હુ બડી નેકનીયત ઓરત.

મીરજા—ખુબ તો આપસેભી પુરાની મુલાકાત હૈ.

શેખસાહેબ—લફ્જે મુલાકાતસે ખુદા જાને આપકી ક્યા મુરાદ હૈ? અલબત્તા પહચાનતા તો મેં જરૂર હું, દો તીન મહીને એક હવેલીમે રહનેકા મોકા હુવાહુ સોહબતી તો એસી ખીદમત ગુજર હું જેસી હોની ચાહીએ, જીસ વક્ત ઉસકા મીયા થકા માંદા શામકો ઘર આતાથા મે ઘડી મીન્ટો પાઉ દબાતીથી.

મીરજા—ક્યા કામ કરતાથા ઉસકા મીયા

શેખસાહેબ—બેચારા ગરીબ રેલપર કુલી થા.

મીરજા—રેલપર કુલી ભલા નામ ક્યાથા ?

શેખસાહેબ—નીજામુદીન અલવરી.

મીરજા—તોબા, તોબા, તોબા અરે યારો મોઆમેલા ક્યા હૈ? બબુવા મેરા એક ગીનનેવાલા કોઈ ઓર આએગા તો જરૂર ખબત હોજાએગા, મગર શેખજી તુમારે હવાસ તો બજા હૈના, કીસીકા પહચાનનેભી હો, યા બુઢાપેમેં અકલ બીગડ ગઈ હૈ ?

શેખસાહેબ—ખુદાકે ફજલસે મેરી અકલ તો સહીસલામત હૈ મગર તુમ અપની જીન્દગીકા બીમા કરા ચુકા વરના પછતાઓગે.

મીરજાં—(હંસકર) હે હેં હેં નીજામુદીન અલવરી યે કીસ્સે સુના ?

શેખસાહેબ—માં સુનતે કીસ્સે આંખોસે દેખા.

મીરજા—(કુછ યકીન ઓર કુછ તઆજ્જુબકે લહજેમેં) તુમે મેરી કસમ, ભઈ તુમે મેરે સરકી કસમ સચ બતાના દીલ્લગીમેં ન ઉડાના.

શેખસાહેબ—મૈં અપને હીસાબ દીલ્લગી કરનેવાલેપર લાનત ભેજતાહું, દોસ્તકે સરકી કસમ ઇસમે સરે મુફરક નહીં.

મીરજા—(ચોંકકર) ગાસ હુદ હો ચુકી, યે તો થરડ કલાસસેભી નીચે ગીર પડે. પહુલા ખાવીન્દ હાશમખાન હાતરસી, દુસરા અશરફઅલી કન્નોજી, તીસરા હમીદુલ્લા ફરરોખ આબાદી, ચોથા નીજામુદીન અલવરી, પાંચવાં મીરજા ફહીમુદીન દેહલવી, ઓર અભી ખુદા જાને કીતને ઓર હોંગે, જીતને મેરે દોસ્ત બાતે જાઇંગે ઉતનેહી ખાવીન્દ બનાતે જાયગે, યા ઇલાહી તોબા, ભલા શેખસાહેબ નીજામુદીનકા અન્જામ કયા હુવા ?

શેખસાહેબ—અફસોસ. બે ચાર નાગહાં ગુમ હો ગયા.

મીરજા—(ઘબરાકર) ગુમ હો ગયા. (કુરસીસે નીચે ગીર પડે) મેરે એસી ગુમ હો ગયા ખુદાકી પનાહ અબ તો મુઝેભી ગુમ હોનેકે લીયે તૈયાર હોજાના ચાહીયે.

મુતાવાતીર હેરત બીજ્વાકે આસુનકર મીરજાસાહેબ કુછ કમ દીવાને હોકર ઇધર ઉધર ટેહલતે હુવે બુડબુડાને લગે.

મીરજા—અનધેર અનધેર, બસ માલુમ હુવા કે સબને ઇત્તેફાક કરલીયા હૈ, મુઝે દીવાના બનાકર મેરા માલ જબત કરનેકા ઇરાદા હૈ મેં અભી એક એકકો સમજુગા (યે કહકર ચીરી હુઈ બીલ્લીકી તરહ લપકે ઓર લીપટ ગએ, અવ્વલ શેખજીકેહી ગલેકો) બતાઓ મનહુસ તુને અપને દીલમે સમઝા કયા હૈ? મેં કોઈ પાગલહુ, દીવાનાહું, વ હુશીહું જો તુમ યેહ ચાલ ચલતેહો દમ નીકાલ દુંગા નહી બના કયા ભેદ હૈ ?

શેખસાહેબ—અબે કમબખત છોડ તો સહી, જરા ઠેર તુઝે દેહલી દરવાજા પોંચાતેહે, વહાં સબ ભેદ માલુમ હો જાવેગા.

મીરસાહેબ દોનોકો ફુઆ દેતે હૈ, કસીકા દામન, કસીકા ગરેબાન રફુગરકી રોજીકા જરીઆ હોતાહૈ.

મીરજા—તુમેં કસમ હૈ જો આજ કમી કરો, ઓર દસબીસકો શીખા લાવ કે અપના અપના નયા ખાવીન્દ બતા જાએ.

શેખસાહેબ ઓર મીરસાહેબ તો મીરજાજીકી બાતોંપર હંસતે હંસતે લોટ હુવે જાતે હૈ ઓર મીરજાજી ઇનકી હંસીસે રોતી સુરત બનાકર કુરસીપર આ બેઠે હૈં, ઓર કુછ દેર બાદ ગૌર કરતે હૈં તો અપનીહી જીયાદતી માલુમ હોતીહૈ. બહોત શરમીંદા હોકર ફીર તહકીકાતકી ઠેરાઇ.

મીરજા—દોસ્તો, મુઝે મોઆફ કરના, મેં અપની હરકતે બેજાપર નેહાયત પશેમાનહુ બખુદા યેભી હોશ નહીં રહા કે કીસ બાતપર ઇતના બીગડતાહુ, અબ તુમી કોઈ તદબીર બતાઓ, તુમારે સીવા મેરા કૌનહૈ? બાપ હો તો તુમ હો, ભાઈ હો તો તુમ હો, બેટે હો તો તુમ હો, તુમી મશાવરાન દોગે તો કૌન દેગા? કહો તો અભી જાકર પોલીસમે રપોર્ટ કરદું.

મીરસાહેબ—યા વહશત, રપોર્ટ ભાઈ કીસ બાતકી રપોર્ટ.

મીરજા—બસ યેહી કે તમામ બુઢોંકો જવાન ઓરતોંસે શાદી કરનેકી કાનુન ઇમાનેઅત કીજાવે.

મીરસાહેબ—આહાહા કયા અજીબ સલાહ હૈ, વલ્લા મીરજા સાહેબ આપ તો ઇગલંડકી હાઇ કોન્સીલકે મેમ્બર હોને, યહાં તો ઝક મારનેહીકો રહ ગયે, એસા કાનુની સલાહકાર ઓર મુશીર ગવરમીન્ટકો કહાં પેદા.

મીરજા—દેખો ભાઈ મીરસાહેબ ઓર શેખજીસાહેબ, તુમભી સુન લો, વો હંસી મજાકકા જમાના તો ગયા, અબ તો તજહીજ વ તકફીનકી બારી હૈ. તુમ "રૈ" લંગોટીયા યાર હૈસ લીયે મેરી વસીયત સુન રખો, ખુદાનખાસતા, તુમ લોગોંકો અગર કહીં મેરી લાશ દસતીયાબ હો તો કુતુબ સાહેબમેં દફન કરાના ઓર લોહે મજારપર યે શએર લીખાના:—

શહીદે ગમો રંજો આલામ હૈ યે
જુદાપેકી શાદીકા અંજામ હૈ યે

મીરસાહેબ—મગર ઈન બહકી બાતોંકા સબબ ?

મીરજા—સબબ તુમ કયા જાનોગે? ખુદે હોને આએ મગર હોન આખર કુંવારે શાદીકે પેચમેં આતે તો ઈશારેમેં સમઝ જાતે, ખૈર મેરી વસીયત સુનલો લાશે મજારપર લીખાના ઓર મેરી સવાને ઉમરી કીસી લાએક મુનશીસે લીખાકર શાયા કરના, ઉસમેં લીખના કે મીરજા એક બાઈસમત ઓર પાક દામન, અરે તોબા ઓરતોંકે આ સાફ મુસે નીકલને લગે. હાં મીરજા એક નેક મનશ, ખુશ તબા જીન્દા દીલ હકીન સઆદતમન્દ બાપકા બેટા થા અગર ઉસકી જીન્દગી વફા કરતી તો બેચારા લાએક બાપભી હોતા (યે કહતે કહતે અપની ખીયાલી મોતપર દીલભર આયા, આંસુ નીકલ પડે, આવાજ રૂકને લગી, વસીયત નાતમામ રહ ગઈ)

શેખસાહેબ—હજરત મીરસાહેબ ઈનકા ઈલાજ કરાવ વરના યે મોહબત દરહમ બરહમ હોજાએગી ઓર એક દીલ્લગીબાજ આલા ટુટ જાએગા પુરાના દોસ્ત હાથસે જાતા રહેગા.

મીરસાહેબ—મેરીભી યેહી રાય હૈ.

મીરજા.—(નાજાકો આતે દેખકર) પનાહ પનાહ, ફરયાદ ફરયાદ, અરે યારો મુઝે બચાવ, ખુદાકે લીયે અપની આડમેં છુપાઓ.

શેખસાહેબ—ખૈરબાશદ, કયા આફત આ ઈ, ભાઈ તુમભી ગજબ કરતેહો ખાહમખાહ ડરે મરતેહો, હમ તુમારે હીમાએતી મોજુદ હૈ જરા હીમ્મત રખો ઓર હમેં સમઝાઓ તો સહી કાહેસે ડરતે હો.

મીરજા.—(કાનમેં) દેખો વો આઈ.

શેખસાહેબ—વો કોન ?

મીરજા—જરા આહીસ્તા બોલો, ઓર કોન, વોહી નાજા-

બાહેરસે નાજાં આઈ, અન્દરસે અબ્બા ખલીફનને આકર પુછા હકીમજી રાતકો ખાના કીતને બજે ખાયેગા?

નાજાં—આજ તુમ ન પકાના મેં ખુદ અપને હાથસે પકાઉંગી, મેરી ખુશી હે કે અપની ખીદમતગીરીકા ઈજહાર કરૂં ઉમીદ હે કે હકીમસાહેબ ભી અલોના સલોના જેસા હોગા મેરા દીલ રખનેકો જરૂર નોશજાન ફરમાઈં.

મીરજા—(દીલમેં) બીછાયા જાલ, કબરસ્તાન પોંચાનેકી તમન્ના હે તો નોશજાન ફરમાનેકી ઉમીદ કયું ન હોગી, મગર અબ મુજે ડરના મુનાસીબ નહીં હે, જરા હીમ્તસે જવાબ દું, પીયારી તુમ અપને નાજુક હાથોંકો કયું તકલીફ દેતી હો?

નાજા—વાહજી, જબ યે હાથ આપકીહી ખીદમતકે કામ ન આવે તો કીસ કામ આઈંગે.

મીરજા—(દીલમેં) ઠીક હે તેરે હાથે ચઢે હે તો અપના કામભી તમામ કરાઉંગે, શોહર કયા મુફતમેંહી મર જાઉંગે (નાજાસે) મુજે તો આજ કુછ ભુક નહીં હે, તુમ અપને વાસ્તે જો દીલમે આએ પકાવ ખાવ (દીલમે) મગર આજસે બગેર ખાએ જીન્દગી બસર કરની પડેગી અગર કીસીને જો દીન ગુજર જાએ ગનીમત હે.

નાજાં—આપકે બગેર હમારે ખાનેપર લાનત હે, અરે શેરા.

શેરા—આઈ...(આયા) કયા કહના હે. (શેરા હાથમેં છુરી લીએ આતા હે)

નાજાં—અરે કયા કર રહા હે?

શેરા—તુમારા ચાવલ કરલીયા અબ હકીમજીકા કીમા કરના હે.

નાજાં—કમબખ્ત જબાં સંભાલ કર બોલ.

મીરજા—જબાન કયા સંભાલે, મબદુમા શોહર કુશ તો આદીમ આકાકુશ, જેસા નમક ખાયા વેસા અસર આયા.

નાજાં—(મીરજાજીસે) આપ ઇસકી બેહુદા ગોઈપર ખીયાલ

ના ફરમાઇયેં બાત યે હૈ કે યે ઉરદુ જબાનસે અચ્છી તરહ વાકીફ નહીં હૈ દીલકા સાફ.

મીર.જા—(દીલમે) દીલકા સાફ હૈજભી કે તુમ હો જીધર રૂખ ફીર ગયા સફાઇહી કરદી.

ના.જા—શેરા આ દેખું બાવરચી ખાનેમેં કયા કયા કીયા હૈ. (દોનો ગએ)

મીર.જા—(દીલમેં કુછ સોચકર) બસ યેહી રાએ ઠીક હૈ. મીરસાહેબ ઓર શેખ સાહેબકોભી આજ ખાના ખાએ બગેર જાને ન દું, ઇનકે સબસે જરૂરી ખોરાકમે તો બચુંગા, મગર કહીં કમબખ્ત એકકે લીયે સબકા સાફ ન કરદે (ફીર કુછ સોચકર) નહીં એસા નહીં હો સકતા, ગેરોંકા ખુન કરનેમે ઉસકા ફાએદા-હી કયા હૈ? બસ યેહી મુનાસીબ હે (યે રાય કાઅમ કરકે મીર.જા સાહેબ બહોત ખુશ હુવે ઓર અપની અકલપર આપહી આફ્-રીન કહને ઓર અપની સમઝકી દાદ દેને લગે) કલકી બાત કલ-રાત તો ખેરીયતસે ગુજર જાએગી, મુમકીન હુવા તો આજહી રાતકો કઇ દીનકી ખોરાક ખા લેઇંગે ચલો છુટકી હુઇ. ભાઇ મીરસાહેબ, અબ શામ હોને આઇ, ખાનેકા વકત હૈ, ઓર ખાના-ભી તેયાર હૈ મેરી ખુશી હે કે આપ દોનો સાહેબ આજ ગરીબકે ખાનેપરહી નાને જવીં તનાવુલ ફરમાઓ.

મીરસાહેબ—(જાહેરદારીસે) નહીં યાર ઇસકી કયા જરૂરત હૈ?

ઇસ તરહ શેખ સાહેબનેભી દુનયાં સાજીસે મજકુરએ બાલા જુમલેકે મફહુમકા એઆદા યા યું કહો કે મીરસાહીબકી તકલીદ કી ઓર વાજબી ઇસરારકે બાદ દોનોને દાવત કબુલ કી. શામ હો ગઇ. શેખ અબદુસ્સતાર તો મગરેબકી નમાજ પઢને ચલે ગએ ઓર મીરજાજી બાવરચીખાનેકા રંગઢંગ દેખને રહે. મીરસાહેબ વોહ વાએજે જરૂરીકે લીયે ચલેહી થે કે નાજાં આ પોંહચી ઓર કુછ ગુફતગુ કરને લગી. અસનાએ ગુફતગુમે મીરસા-

હેબને ડાકટરકા જીકર છેડ દીયા. જીસપર નાજાં બહોત ઘબરાઈ ઓર અફસોસ કરને લગી. ઈધર મીરજાસાહેબને નાજાકો આવરચીખાનેમેં ન દેખકર જનાબે વહુમસે દરયાફ્ત કીયા તો માલુમ હુવા કે જહરકી શીશી લેને દવાખાનેમેં ગઈ હોંગી. ફોરન દવાખાનેમેં પોંચે વહાંભી ન પાયા હુરઅનદેશીસે અપને વહુમકી દવા કરને લગે, સોચે કે આજ નહીં તો કલ જરૂર જહર પીયા જાએગા. ઈસલીયે થોડા જહરકા ઉતાર પી લેના ચાહીયે, [illegible] જો નુસખા ઉનકે બીગલમેં મોજુદ થા બના ડાલા [illegible] પી [illegible] આંખોંકા દરશન આયદ એક રંગ હુવાકે એફ્તીયારી [illegible] ગહુલે કમરેસે આયે તો [illegible] મીરસાહેબાસે [illegible], પોબી કુછકુછ અધેરેને ઓર ગેર મરતબે ([illegible]) [illegible] તરેહ ખુબ [illegible] બાતેં કરતે [illegible], [illegible] અહલુરપર પો હાલત કરાર હેતી [illegible] [illegible] હુઈ ઓર યકીનમે એક જહર પીકે હુગી [illegible] આગ સીનેમે ફહકને લગી મગર કર કયા [illegible] બીચાલમે નાજાં કોઈ માયુશી ઈમારત નહી હે, જો [illegible] મીરસાહેબકી કચ્ચી ગોલીયોંકે ઓસે નહી હે. [illegible] મજબુરીસી મજબુતી, બેચારે કયા કરે કહુરે દરવેશ બેજાને [illegible] સું લેકર દફા હુવે, મીરસાહેબ ઓર નાજામે ગુફ્તગુકા [illegible] બદસતુર જારી રહા.

નાજા—બડે ગજબકી બાત હે કીસી તરહ માનતાહી નહીં.

મીરસાહેબ—જીહાં બહોત કુછ સમઝાય, [illegible] હે કે પનદરા હજારકી નાલીશ ઠાકતાહું ઓર હકીકતમેં [illegible] જીસતર શુદા નીશ નહી રફાકો અપને ફાએદેકી ગરજસે ઈસ [illegible] લાના. ન સીરફ સાહેબે નીશાનકોહી નુકશાન પોંચાના બલકે ગવરમીન્ટકે કાનુનકા મુખાલેફાના મુકાબીલા કરના હે.

નાજાં—યા અલ્લા અબ યે બલા કીસી તરહ [illegible] ટલી હો!

મીરસાહેબ—બલા તો રદ હો શકતી હે [illegible]કે માફુલ

સદકા દીયા જાય પન્દરા હજાર તો ઉસકે કહનેકી બાત હૈ અલ- બત્તા મીન્નતો સીમાજતકે સાથ પાંચ છે હજારપર મો આમેલાતે હો સકેગા.

નાજાં—ખાક પડો સુને પાંચ હજારપર, ખુદાને દીયા હો તો આબરૂ ઔર જાનકે ગુઝાબીનેમેં પાંચ હજાર હૈ કયા મ.લ, મેં દીલા દુંગી.

મીરસાહેબ—અજી પાંચ હજાર તો કયા વો તો પાનસો માલકે પાંગળી નહીં દેનેવાલે, યહાં તો ચમડી જાએ મગર દમડી ન જાયેકા મજમુન હે.

નાજાં—હુવાક રે, હંનેજ બીગ પચ્ચીસ હજાર રૂપીયા બંગાલ બેંકમેં જમા હે ન વો તરકીબ કરૂં કે રૂપયા મીરજાએ ઔર હકીમ સાહેબકો ખબરભી નહો.

મીરસાહેબ—વો કયા ?

ઔર નાજાં સોચનીથી કે અપની તરકીબકી તમહીદ કીસ તરહ બાયાન કરૂં ? ઉધર મીરજાજીકો શકકો મુગને કહીં ઠેરને ન દીયા, મીર આય ઔર દોનોંકો ઉસી તરહ હમકલામ પાયા, ઔર તો નેહુત, મગર કરેં કયા? આખર દીવાલ દીલમે યા અલ્લા બાતે હે જા લાસતાને બીયાબાકા સીલસીલા કહતે હુવે ગોશબર આવાજ એક ગોશેમેં હો રહે હુ.

નાજાં.-બાતોં બાતોંમે સાદે કાગજપર હકીમજીસે દસ્ત- ખત કરા લુંગે.

મીરજા.—(છુપે હુવે દીલહી દીલમે) શાબાશ, બાતોં બાતોંમે સાદા કાગજપર દસ્તખત કરા લેગે યેને કોઈ પુરા જાલ તજવીજ હો રહા હૈ.

મીરસાહબ—બસબસ બસ, બેહોત દુરૂસ્ત હૈ, ફીર આઈ- ન્દા મ સમઝ લુંગા.

મીરજા—કહુ નહીં, આયન્દા તો આપ સમઝહી લેઇંગે

મીલે હુવે હે. કમબખત દોનો મીલેહુવે જરૂર આજકલમેંહી મેરા ફૈસલા કરનેવાલે હે.

નાજાં—અબ દેર સીરફ યે હે કે વો ખાના ખા લેં ફીર કામ હુવા સમજો.

મીરજા—બલકે કામ તમામ હુવા સમજો, મગર અપને હીસાબ ખાતાહી કૌન મરદુદ હે.

નાજા ઓર મીરસાહેબ કારરવાઈકા બુન્યાદ કાઅમ કરકે અપને અપને કામ ગએ. મીરજાજીકો અપની જાન મોઆરીઝ ખતરમે નજર આઈ ઓર ખાનેકે વકતકા માતક: વકત તસવ્વુર કરકે એઆઇ મરને લગે. મીરજા અપને ઇનીહ ખીયાલોમે હે કે શેખ અબદુસસત્તાર નીમાજએ ઓર મીરસાહેબ હવાએજે જરૂરીસે ફારેગ હોકર આ ગએ, નાજાં ભી આઈ, ઇસકે બાદ શેરાંને આ કર "ખાના તેયાર હો ગઇ" મીરજાજી થોડી દેર ઓર ટાલતે મગર નાજાંને જવાબ દેદીયા કે લે આ ચંદ મીન્ટ બાદ, કાબીજે અરવાહ દસતરખાન જેરા લીબાસ પેહનકર યા દસ-તરખાન કાબીજે અરવાહકા ભેસ બનાકર મૌજુદ હુવા. **મીરજાજીકો** જાન બચાનેકી ફીકરમેં ચેહલ કદમાકી સુજી નાજાંને બડે નાજસે હાથ પકડ લીયા ઓર "તશરીફ રખીયે" કેહકર દસતરખાનપર બીઠાયા.

મીરજાજી—(દીલમે) યા અલ્લા અબ મોતકે ચુગાલસે બચાનેવાલા તુહી હે.

ગરજ બીસમીલ્લા કેહકર સબ મસરૂફ હોગએ મગર એક હકીમ સાહેબ હે કે કભી ઇસમેસે લુકમા લીયા કભી ઉસમેસે ઓર ફીર વહીં રખ દીયા, ઓર ઇધર ઉધરકી મોહમીલ બાતે બકને લગે. નાજાંને એક કબાબકા ટુકરા ઉઠાકર કહા હકીમજી સાહેબ યે એસ નીખસતા કબાબ તો ખાસ આપકે વાસતે મેંને અપને હાથસે તૈયાર કીયા હે, મુલાહેજા ફરમ ઇયે.

મીરજા—(હાથમેં લેકર) વાકેઇ બેહોત સાફ બના હે ઇસકે તો દેખનેહીસે તબીઅત સૈર હો ગઈ.

નાજાં—જરા ખાકર મેરી બેવકુફીપર લાનત કીજીયે.

મીરજા—નહીં, નહીં, ખાનેપર ક્યા મુનહસીર હૈ ઈસકા ખુશ જાએકા હોના તો સુરતહીસે ટપક રહા હૈ, "મૈં ખાતાહુ" કહકર અલ્લાદીયેકો ઈશારા કીયા ઓર પંકખા ઝલનેકે હીલે બરાબર બીઠા લીયા, અલ્લાદીયેકે પેટકો અપના પેટ સમઝકર ખુબ ભરા લુકમા ઉઠાયા ઓર આંખેં બચાકર પીછેકો હાથ કરદીયા અલ્લાદીયેકે મુંકી બાસભી મુદતમે નીકલીથી, લુકમા મીલા ઓર ગાએબ.

શેખસાહેબ—ક્યું ભઈ મીરસાહેબ હમ ખાભી ચુકે ઓર આપ અભીતક હાથ સાફ કીયે જાતે હૈ તો પેટ તો અપના હૈ.

મીરસાહેબ—(હંસીસે) હાં ભઈ ખુદા જાને કલ ખાના નસીબ હો યા નહો ઇસ લીયે આજ તો ખા લેં.

ઈસ જુમલેસે મીરજાસાહેબ દહલ ગએ ઓર સમઝે કે શાયદ ઈન્હે જહરકી ખબર ઓર મોતપર યકીન હૈ.

મીરજા—મીરસાહેબ, આપ ક્યા કરતે, અરે નહી નહીં, શરમાતે હૈં.

નાજાં—વો તો નહી પર આપ જરૂર શરમા રહે હૈં.

મીરજા—(દીલમેં) ડાયન મેરેહી પીછે પડી હૈ (નાજાંસે) નહી મુઝે ભુકહી થોડી થી, યેભી તુમારે કહનેસે ઇતના ખા લીયા હૈ વરના............

નાજાં—નહી નહી કુછ તો ઓર ખાઇયે.

મીરજાસાહેબ ફીર કુછ ઉઠા ઉઠાકર અલ્લાદીયેકી પાંચોંઘીમેં કરને લગે, ખાના ખાનેકે બાદ સબ હાથ ધોને ઉઠે, ઓર અલ્લાદીયા દરગાહે જનાબે બારીમેં દસત બે દોઆ હુવા કે મેરે અલ્લા રોજ યેહી દીન દીખા.

મીરજા—બેટે અલ્લાદીયે તુને આજ અપના કામ બહોત હુશયારીસે અન્જામ દીયા હૈ, ઉસકે ઈનઆમમે યે લે દો રૂપીયે ઓર અપને જોરૂ બચ્ચોંકી તરફસે કોઇ ફીકર ન કરના, ખુદાકી કસમ તેરે બાદ મૈ ઉનકી પરવરીશ હત્તલ ઈમકાન કમી ન કરૂંગા હાં તેરે બચ્ચે સો મેરે બચ્ચે, તેરી જોરૂ સો મેરી જોરૂ.

અલ્લાદીયા—અજી હુજુર, આપસે દુર યે દુશમનોંકો કયા ખફકાન હૈ મૈંને ઐસા કયા કામ કીયા હૈ જીસકા યે સીલા હૈ.?

મીરજા—કામ કયું નહીં કીયા, મેરી મોત અપને સર લી ઓર કયા કરતા.

અલ્લાદીયા—વો કીસ તરહ?

મીરજા—અરે ભાઈ જહર મીલા હુવા ખાનાભી ખાયા યા નહીં.

અલ્લાદીયા—જહર, હૈં જહર મીલા હુવા, અરે ખુદા તુઝે ગારત કરે જાલીમ યે કયા જુલમ કીયા, મૈંતો અભી પોલીસમેં રીપટ કરતાહું, હાય હાય.

મીરજા—અરે ખામોશ ખામોશ, ખુદાકે વાસતે ખામોશ રહ યાર ગુલનમચા જરા બાત તો સુન.

અલ્લાદીયા—સુન્નેવાલે ઓર ર[illegible] કહનેવાલેકી ઐસી તૈસી, મૈ અભી કોતવાલી જાતાહું.

મીરજા—અચ્છા મેરી બાત તો સુન.

અલ્લાદીયા—નહીં બાતોંહી બાતો જહર ચઢ ગયા તો બસ યહીં ટેં હો રહુંગા જરા ઠૈરીએ આપકો ઇસ વહશીયાના જુલમકા મજા ચખાતાહું ખુદ ગરજ મનહુસ.

મીરજા—(ખુશામદસે) અચ્છા જરા દમ તો લે, ઇતના ઘબરાતા કીસ લીયે હૈ ? જા દવાખાનેમે, જા સીધે હાથપર જો બડી અલમારી હૈ ઉસમે ઉલટે હાથકી તરફ એક છોટીસી સુરખ શીશીમેં જહર ઉતારનેકી દવા હૈ જલદીસે, જાકર પીજા (અલ્લાદીયા ગયા) માર ડાલા યું નહીં તો યું મારડાલા જહરસે બચે તો જહર ખોરાનીકે જુરમમેં ફાંસીપર લટકના પડેગા, હાય ઇસ ફજીહતેસે તો જહરસેહી મરના અચ્છા થા ઓર રન્ડવા રહના ઉસસેભી અચ્છા મગર અબ હો કયા...........

મીરજા ઇસી ખીયાલમેં થે કે નાજાં કલમદાન ઓર કાગજ હાથમેં લીયે આ પોંચી.

નાજાં—મેરે અચ્છે શોહર, મેં ઇસ વકત આપકો એક એસે અમરપર મજબુર કીયા ચાહતીહું જીસમેં સરીહન મેરા ફાએદા હે ઓર આપકા ફાએદા કહના બેઅદબીમેં દાખીલ હે.

મીરજા—(તમહીદ સમઝકર) કયા કહા, શોકસે કહો પ્યારી મૈં બેદીલોજાન હાજીર હું.

નાજાં—ઇસ કાગજપર બગૈર સબબ દરયાફ્ત કીયે દસતે ખત કર દો.

મીરજા—દસતેખત, હે........દસતેખતમે ંકયા બડી બાત થી મગર ઇસ વકત તો મેરે હવાસ બજા નહી હે ઓર હાથમેં ભી લરજાંસા હે સુબહ દેખા જાયગા, અબ તો મેં જરા સોતાહું.

નાજાં બેર કહકર ચલને લગી તો મેજપર છુરી રખી હુઈ નજર પડી. ઇસને સમઝા શેરા ભુલ ગયા હે, ઉઠાલી.

નાજાં—(છુરી હાથમેં લેકર) કમબખત ચીજકો યું ફેંકતા ફીરતા હે ગોયા અબ ઇસકા કુછ કામહી નહીં હે.

મીરજા—(દીલમે) કામ કયું નહીં હે, જહરને કામ ન દીયા તો બસ અબ ઇસીકા કામ હે. યા અલ્લા અબ કયા કરૂં, જાનકી બેર નજર નહી આતી, અરે અફસોસ મેંને કાગજપર દસતે ખત કયું ન કર દીયે, અભીકા અભી તો ફેંસલા ન હોતા વગેરા વગેરા ખીયાલોંને મીરજાસાહેબકે દીલપર એસા અસર કીયા કે ઘબરા ગએ, ઓર બેઅન્દાજા ઘબરાહટમેં એક ચીખભી નીકલ ગઈ “ ઓર તોબા હે મેરી તોબા હે ” કહતે હુવે પલંગસે ઉઠ બે નાજાં ફૌરન પલંગકે પાસ પોંચી ઓર બેજોરે બાજુ મીરજાજીકો ફીર લીટા દીયા ઓર નેહાયત હમદરદીસે પુછને લગી.

નાજાં—ખેરબાશદ હકીમજી ! કયા હે ? દુશમનોંકા કયા હાલ હુવા ?

મીરજા—બસ હાલવાલ હો ચુકા. મેં તોબા કરતાહું ફીર એસા કસુર કભી ન હોગા.

નાજાં હેરાન હે કે યા અલ્લા ક્યા કસુર, કીસ બાતપર તોબા, યે ઇનકો હો ક્યા ગયા હે, ખુદા ન કરે કોઈ હોશ તો નહીં હે.

નાજાં—અજી ફરમાઇયે તો સહી, ક્યા કોઇ દહેશતનાક ખ્વાબ દેખા ?

મીરજા—દહેશતનાક ખ્વાબ કેસા, મુજસ્સમ કજાં, મોહુલક મનઝર કાબેજે અરવાહ ફેરેશતી (નહો ફહમીકે કાયદેસે ફેરેસ્તેકી તાનીસ લાવ લાવ કાગજ લાવ મૈં અભી દસતેખત કીયે દેતાહુ, ફીર તો કુછ હુજત નહીં.

નાજાં—મગર યેતો.........

મીરજા—(કતાએ કેલામ કરકે) બસ કાગજ લાવ.

નાજાં—વોતો મેં અભી લાતીહુ મગર હુજુરકા મીજાજ કેસા હે ?

મીરજા—એ.હોત અચ્છા હે, બસ કાગજ લાવ.

નાજાંને સોચા ઇનકો જરૂર કોઇ આરેજા હે ઉસકે દવરેમેં સે જીસ બાતકી ધુન બન્ધ ગઇ, બન્ધ ગઇ. કાગજભી દીયા તો ખુદા જાને ક્યા ક્યા લીખ મારીંગે, મગર દીજીયે દીયા ઇસકે બગૈર છુટકારાભી નહી યેહી સોંચ સમઝકર કલમદાન કાગજ દે દીયા. મીરજા સાહેબને દસતે ખત કર દીયે કલમદાન ઓર કાગજ ઉઠાનેમેં છુરી ફીર મેજપરહી પોંચ ચુકીથી.

મીરજાસાહેબને નાજાંકે હાથ છુની હત્યારસે ખાલી દેખકર દીલહી દીલમે ખુદાકા શુકર અદા કીયા ઓર ગુના ઇતમીનાનભી હુવા, લેટ ગય, નાજાં સમઝી દવરા ખતમ હુવા અબ ઇનકો જગાના યા બાતેં કરના મુજીર હોગા.

નાજાં—અચ્છા અબ આપ આરામ ફરમાએ, મેંભી અપને કમરેમેં જાતીહુ.

મીરજા—(આહીસ્તાસે) દફા હો શૈતાન્ની.

મીરઝાજીકી હાલત ઇસ શેરકે મવાફીક હો રહી હે.

શેઅર.

કયું ન હો જાય જીન્દગી દુશવાર
એક બચ્ચા હે ઓર મસાન હજાર.

નાજાં ગઇ તો અલ્લાદીયા સીનેપર હાથ ફેરતા સાંસકો કુંકકે અન્દાજમેં છોડતા હુવા આયા.

અલ્લાદીયા—હકીમજી ઇસ દવાસે તો મેરે કલેજેમેં ઓર ભી આગ ભડકને લગી, ખુદા માલુમ યે કીસ બલાકા અરક થા, ઉફ્‌............

મીરજા—દેખું દેખું કૌનસી શીશી હે? (દેખકર) અરે ગજબ ખુદાકા કીયા પી ગયા. યેતો કલોરા ફારમકા અરક થા.

અલ્લાદીયા—ઓ તેરા સત્યાનાસ જાએ જાલીમ નાખુદા તરસ મુઝે કયા ખબર કે તેરે દવાખાનેમેં તમામ જહરહી જહર ભરા હુવા હે. જો તુને બતાયા વો પી લીયા, અબ મેરી જાન તો જરૂર જાયગી, મગર તુઝભી ઇસકા મજા ચકા છોડતાહું મુજી કહીંકે બસ અબ સીધા મેરે સાથ ચલાચલ કોતવાલી, (નાજાં આઇ)

નાજાં—એ યે કીયા ગુલ હો રહા હે, અજ અલ્લાદીયેકો કીયા હુવા હે કે એક હશર બરપા કર રખા હે.

મીરજા—જા જા, ખુંખાર ઓરત, ચલ જા યહાંસે; અપને દીલમેં જીયાદા ખુશ નહોના, મેંને તેરે એસની કબાબકી એક કાચભી નહી ખાઇ હે. જો જનાજેકી સવારીપર શહરે ખમોંશાં પોંચુંગા.

અલ્લાદીયા—મગર મેંને તો ખુબ ખાયા હે, અરે તુમારા દોનોકા ખાના ખરાબ હો.

નાજાં—હકીમજીકો તો દૌરા થાહી મગર યેતો અલ્લાદીયે કોભી વોહી આરેજા માલુમ હોતા હે, અરે યેતો કમબખત તમામ ઘરકા ઘર બાવલા નીકલા, કયું હકીમજીસાહેબ મુઝે ખુંખારકા ખીતાબ કયુંકર અતા હુવા, મેંને કીસકા ખુન કીયા હે ?

મીરજા—આપને સાડેચાર શૌહરોંકા, તકદીરસે મૈં આધા બચ ગયાહુ નહીંતો પુરે પાંચ હોતે, હાશમખાન હાતરસી, અશરફઅલી કન્નોજી, હમીદુલ્લા ફરરૂખ આબાદી, નીજામુદીન અલવરી, ઓર નીસફ મીરજા ફહીમુદીન દેહલવી.

નાજા—(કહકહા લગાકર) અરરરરર, યેતો મોઆમેલાહી કુછ ઓર નીકલા, પીયારે શૌહર આપ મુઝે ખુંખાર યા કાતીલા ઓરત સમઝે હે યે એક ભુલ હે, જીનને નામ આપને લીયે વાકેઈ યે સબ મેરે શોહરકે નામથે, મગર.........

મીરજા- મગર કયા ? યે સબ તેરે શૌહર થે યા નહી ?

નાજા—જરૂર થે, મગર યે સબ નામ એકહી શખસકે થે, લેકોન અફસોસ ગરદીસે રોજગારને ઈસકા બીલ ન રખ્ખા થા કે કહીં એક જગા ચેનસે ગુજર કર સકતે. કરજખ્વાહોંકે તકાજોંસે ઘબરા ઘબરાકર રૂપોશ હુવે. શહર બેશહર ભાગતે ફીરે ગરજ તબ દીલીનામો વતન વગૈરાહી એક એસી આડથી જીસકે દામનમેં હમારી ઈજ્જતકો કુછ રોજ પનાહ મીલતીથી, મૈં દેખતીહુ કે યે તમામ ભુલભુલૈયાં મેરી રાજદારીકે સબબ જાુહુરમેં આઈ, અગર યે હાલ મુફસ્સીલ આપસે કહદીયા હોતા તો કુછ શક ન હોતા.

મીરજા—(રાનપર હાથ મારકર) ઓહોહોહો યે બાત હે, ભઈ ખુદાકી કસમ હમતો કુછકા કુછ સમઝ રહે થે, ચલો અબભી ખૈર હુઈ કે બાત જીયાદા ન બઢી મૈંતો બેસની કબાબકોભી જહર આલુદા કબાબ સમઝતા થા ઈસી વાસતે ચકાભી નહીં, સબ અલ્લાહીયેકો ખીલાયા.

શએર.

શીકવાહ યાર કાન શીકાયત રકીબસે
જો કુછ હુવા ખુદાસે હુવા યા નસીબસે.

અલ્લાદીયા—યા અલ્લાહ તેરા શુકર હૈ કે એક જહર તો ઉતરા કબાબ તો હજમ હુવે મગર યે કુલોરાફારમ મુઝે હજમ કીયે ન છોડેગા.

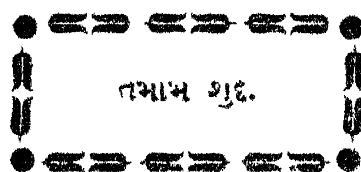
મીરજા—અરે દેખુ યે શીશી કયા નંબરવાલી હૈ ? (દેખકર) અરે તોબા મેભી કયા ભુલાહું શકકો શુબહાકે ગલબેને અકલકોભી તો નાજાકે પહલે શૌહરકી તરહ વતનસે બેવતન કર દીયા, અરે યે તો જહર ઉતારનેવાલાહી અરક હૈ, બચ્ચા મજા કર, યે ગરમી સીરફ ગરમાગરમ માલ ઔર મસાલેદાર કબાબકી હોગી.

ઇસપર અલ્લાદીયેકો યકીન આ ગયા કે કુલોરોફારમકી નીસબત ઇસને સુન રખા થા કે વો તો સુંઘતેહી બેહોશ કર દેતા હૈ, ચેજાએકે શીશી ભરકર પીજાના. ઇસી વાસતે રસીદા બુદબલાઈ વલેબે ખેર શુજશત કહકર અપને બીસતરપર દરાજ હુવા.

નાજેરીન ! અગરચે મીરજાસાહેબને નીશાને હીરેકી તલબીસા અમદન નહી કી થી બલકે શાએરોંકે મજમુનો બીયાલકી તરેહ યેભી એક કીસમકા તવારૂદ થા, તાહમ ગવરમીન્ટી હીમાયત બે જરીઆએ રજીસ્ટરી ડાકટર સાહેબકી તરફદાર થી ઔર મીરજા સાહેબકે બરખીલાફ, મગર ખેર મીરસાહેબને પાંચ હજાર રૂપિયા મીરજાસાહેબકે દસ્ત ખતોંકે જરીએ બેકસે વસુલ કીયા ઔર તીન હજારમેં ડાકટરકા ફેંસલા કરકે દો હજાર અપને પ્રાયવેટ બેંકમેં જમા કર દીયા, આખેરૂજ જીકર રકમકો અવ્વલુજ જીકરમેંહી સમઝકર મીરજાસાહેબભી મીરસાહેબકે નેહાયત મમનુન હુવે.

નાજાં જૈસી બાઇસમત ઔર પાક દામન ઔરતપર જોજો બદગુમનીયાં થીં વો સબ હજરતે વહમકા ફૈજે સોહબ તથા ઔર ઇની હજરતકે તુફેલ યા તુકુરે શફકકતસે હમારે મીરજાસાહેબભી કુછ રોજકે લીયે **“વહમકા પુતલા”** બન ગએથે.

મગર અબ નાજા કે નેક અતવારી ઓર હમદરદાની કાર-ગુજારીપર લોટપોટ હૈ, ઓર વો બીસાહેબાંભી ઇનકી મોહબતપર ફીસલી જાતી હૈં હમારીભી દુઆ હૈ કે ખુદા ઇસ ખીયાલી જોડેકો જબતક કે ઇસ કીતાબકે વરક ઓર વરકોંપર હુરૂફ કાએમ હૈં બરકરાર રખે, આમીન સુમ્મા આમીન.

શ્રીસર્વોત્તમ સ્તોત્ર સટીક...
૨. શ્રીગોકુલનાથજીકૃત વચનામૃત. ...
૩. રસિક પોળ પ્રસંગ... ... ...
૪ શ્રીઅષ્ટાક્ષર નિરૂપણ તથા શ્રીકૃષ્ણાશ્રય અને ગોપીકાગીત સમશ્લોકી... ... ...
૫. શ્રીવલ્લભાખ્યાન તથા મલ પુરુષ ૦–
૬. સ્વધર્મ બોધક ગ્રંથ (શ્રીજદુનાથજી મહારાજ કૃત, સુરત)... ... ... ૦–૪–૦
૭. સ્વધર્મવર્ધક અને સંશયછેદક પુસ્તક ૧ લુ... ૦–૨–૦
૮. " " પુ. ૨ જુ તથા ૩ જુ ૦–૪–૦ ૦
૯ " , પુ. ૪ થુ અને શ્રીયમુનાષ્ટક૦–૪–૦
૧૦. , " પુ. ૫ મું અને શ્રીબાળબોધ૦–૮–૦
૧૧. " " પુ ૬–૭–૮–૯ મુ અને સિદ્ધાંત મુક્તાવલિ. ... ૦–૮–૦
૧૨ , " પુ ૧૦ મુ માલાપ્રસંગ ૦–૪–
૧૩. , " પુ ૧૧ મુ પુષ્ટિપ્રવાહ મ ૦–)
૧૪. " , પુ ૧૨-૧૩ મુ , ... ૦–

હાલ ઉપર બતાવેલાં પુસ્તકોને ત્યારબાદ નવાં છપાતાં જે કોઈ વૈષ્ણુવ સ્થાનીક યા દેશાવરવાળા **એકજવાર** (દર ટપાલખર્ચ સાથે રૂ. ૨–૮–૦ **અને** તેથી ઉપરાંત પોતા પ્રમાણે ભરે છે તેમને ભેટ દાખલ આપવામાં આવે છે. ગરી તવંગર વૈષ્ણુવો સદરહુ પુસ્તકોનો લાભ એકસરખી રીતે લેઈ માટે ભરવાની રકમ જુજ રાખી છે માટે શ્રીમંત વૈષ્ણુવે આવો ગર્ભિત રીતે થતો અલૌકિક અલભ્ય લાભ **પોતાની** ઇ **પ્રમાણે રકમ** ભરી લેવા ચૂકશે નહી.

ઉપર પૈકી એક જાતની ૧૦) છૂટી નકલો લેનારને એક ભેટ દાખલ આપવામાં આવે છે.

નોટપેડ કાગળ લેવામાં આવશે નહી, જવાબ માટે ટિકિટ

સં. ૧૯૭૦ ના ચૈત્ર વદિ ૧૧ ને મંગલવાર તા. ૨૧–૪–૧૯૧૪
અમદાવાદ
ખાડીયા, જેઠાભાઈની પોળમાં.

લી. દાસાનુદાસ
વૈષ્ણુવ હરિદાસ ઝવે
ના દીનતાપૂર્વક જયશ્રીકૃષ્ણ

તા. ક.—કેટલાક વૈષ્ણુવો પાછળથી મેમ્બર થઈ અમારી પા નીકળેલાં પુસ્તકો સીલકમાં નહીં હોવા છતાં માગે છે તે બાબુંજ અને ગેરવ્યાજબી છે. વહેલો તે પહેલો.

૦-૬ ૭
૦-૧-૬ ગુલજા
૦-૨-૦ અમેહુસનેન
મોરમ
૦-૨-૦ સાનેઅહમદી
૦-૦-૬ જમજમાની ખે
૦-૩-૦ બીબી મરાયમકા
૦-૮-૦ ઇસુફે જલીખા
૦-૨-૦ ઈંદરસભા
૦-૧-૦ કીસા બીરઅલમકા
૦-૫-૦ અન્જામે સખાવત
યાને બાદશાહ ખુદાદોસ્ત
૦-૪-૦ ગુલબા સનોબર ચેકર
૦-૮-૦ કીસા તોતાકાના
૦-૮-૦ કીસા ગુલબકાવલી
૦-૪-૦ ગુલજારે હુસેના
૦-૪-૦ ફ્રાનકી શાહજાદી નોવેલ
૦-૪-૦ સબજપરી નોવેલ
ગઝલો.
૦-૧૦-૦ મજમુએગજલીયાતે હોદ
૦-૧-૬ અત્રે સબુલ ઉર્ફે
મજમુએ કવાલી
૦-૧-૬ નવનેહાલે ગુલસન ઉર્ફે
નવબહારે મુંબઇ
૦-૧-૬ ગુનચે બુલબુલ
૦-૧-૬ નગમએ હિન્દ યાને કેશ-
કોલ્ કવ્વાલી
૦-૨-૦ નગમેએદિલફરેબ ઉર્ફે
ઇજહારે બુલ બુલ
૦-૧-૬ નવબહારે કવાલી ઉર્ફે
ગુલસને બંબઇ
૦-૨-૦ ઝોહરે કલીયર ઉર્ફે
મખમુરે મીરા

૦
૦-
૦-૧-૦
૦-૨-૦ ૧
૦-૧-૬ ૨
૦-૧-૬ નર
બારે
ભાસનોનાં
૦-૬-૦ ખ્વાબે
૦-૬-૦ મીઠાજેહર
૦-૬-૦ અલીબાબા
૦-૮-૦ અસીરે હીર્સ
૦-૮-૦ સયદે હવસ
૦-૮-૦ ભુલભુલઇયા
૦-૮-૦ જેરીસાપ
૦-૬-૦ કત્લેનજીર

નાટક

...જ નાટક

...નરાજ ચાવડો

જગદેવ પરમાર

... સુરેખા હરણ નાટક

...૮ અભિમન્યુચક્રાવો નાટક

...૧ કુસુમાનોહાર મધુર મનક

૪—૦ કંચનના કકડા

૧—૦—૦ રામલીલા નાટક મોટુ

૦—૧૨—૦ મીરાંબાઈ નાટક

૦ ૪—૦ ...સાર

૧ ૮—૦ અનંતસાગર

૦—૪—૦ ...દ વલભ

૦—૪—૦ ...હા ...

૦ ૬—૦ રોગનીવારન

૦—૪—૦ દેવનાર! જાદુગર

૦—૮—૦ ઈંદ્રજાલ

૦—૧૨—૦ ગુજરાતી ઈંદ્રજાલ

૦ ૧૨ ૦ અકબર બીરબલ ભાગ

(૧ થી ૧૨) ગુજરાતી વાર્તા.

...ઓ, ઠુમરીઓ, હોરીઓ વા ખ્યાલ કીસ્સાઓ, વાર... ઘણી જાતની ચોપડીઓ અમારે ત્યાંથી મળશે. દેશા... પહેલાં મોકલવાથી માલ મોકલવામાં આવશે ને નોટપેડ ...શે નહિ. અને વી. પી. થી માલ મોકલવામાં આવશે ...મંગાવનારને સારૂં કમીશન આપવામાં આવશે ને શીખાઈ

મળવાનું ઠેકાણું.

શા. પ્રેમચંદ હઠીસંગ બુકસેલર

બહારકોટ ત્રાંબાકાંટા—મુંબઈ.